

Vliv sourozeneckých konstelací na vzdělanostní aspirace žáků 2. stupně základních škol

Dominika Kohoutová

Bakalářská práce
2019

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Dominika Kohoutová**
Osobní číslo: **H16511**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Vliv sourozeneckých konstelací na vzdělanostní aspirace žáků 2. stupně základních škol**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti typologie rodiny, stylů výchovy, sourozeneckých konstelací a vzdělanostních aspirací.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ČAPEK, Jan a Markéta ČAPKOVÁ. Pozitivní výchova sourozenců v rodině. Praha: Portál, 2010. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-779-4.

DUMONTEIL-KREMER, Catherine. Další dítě v rodině: výchova sourozenců. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0802-0.

LEMAN, Kevin. Sourozenecké konstelace: nové, přepracované vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1100-6.

NOVÁK, Tomáš. Sourozenecké vztahy. Praha: Grada, 2007. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-2075-3.

PREKOP, Jirina. Prvorozené dítě: o sourozenecké pozici. Vyd. 3., V Portálu 2. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0885-3.

PUNCH, Keith. Základy kvantitativního šetření. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-381-9.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Iva Staňková

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

27. listopadu 2018

Termín odevzdání bakalářské práce:

26. dubna 2019

Ve Zlíně dne 27. listopadu 2018

doc. Ing. Anežka Lengálové, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 9.4.2019

.....

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

²⁾ Vysoká škola nejméně částečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Děruční, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3;*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu: k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo;*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpovídá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle a souhlasu. Ústavovně § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží ke výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce pojednává o vlivu sourozeneckých konstelací na vzdělanostní aspirace u žáků 2. stupně základních škol. Teoretická část se skládá ze tří kapitol: první kapitola se věnuje teoretickým východiskům a základním pojmům vztahujících se k tématu, druhá kapitola se věnuje rodině v současnosti, zejména jejími proměnami, a třetí kapitola je zaměřena na sourozenecké konstelace. Praktická část je tvořena kvantitativním výzkumem, jehož cílem je zjistit míru ovlivnění plnorodným sourozencem při dalším vzdělávání.

Klíčová slova: sourozenecké konstelace, sourozenci, rodina, pořadí narození, vzdělání

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with the influence of sibling constellations on educational aspirations of upper primary school students. The theoretical part consists of three chapters. The first chapter is devoted to the theoretical background and basic concepts related to the topic. The second chapter is devoted to the family at present, especially its changes, and the third chapter is focused on sibling constellations. The practical part consists of quantitative research, whose aim is to find out the degree of influence by a sibling during further education.

Keywords: sibling constellations, siblings, family, birth order, education

Děkuji paní PhDr. Ivě Staňkové za její cenné rady, připomínky, doporučení a také její trpělivost při vedení mé bakalářské práce.

„Sourozenci jsou jediní nepřátelé, kteří bez sebe nedokážou žít.“

(autor neznámý)

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Dominika Kohoutová

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A ZÁKLADNÍM POJMŮM	11
1.1 VÝČET VYBRANÉ LITERATURY	11
1.2 VZTAH SOUROZENECKÝCH KONSTELACÍ K SOCIÁLNÍ PEDAGOGICE	13
1.3 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	14
2 PROMĚNY SOUČASNÉ RODINY	16
2.1 MANŽELSTVÍ A RODIČOVSTVÍ.....	17
2.2 NOVĚ VYTVOŘENÉ RODINY	18
2.3 POČET DĚTÍ V RODINÁCH.....	20
3 SOUROZENECKÉ KONSTELACE	21
3.1 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ SOUROZENECKÉ KONSTELACE	21
3.2 SOUROZENECKÁ RIVALITA	24
3.3 ZÁKLADNÍ TYPOLOGIE	25
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	33
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	33
4.2 VÝZKUMNÉ CÍLE A OTÁZKY	33
4.3 HYPOTÉZY.....	34
4.4 METODA SBĚRU DAT	34
4.5 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU	35
5 ANALÝZA DAT	38
5.1 OVĚŘENÍ HYPOTÉZ	48
6 DISKUZE	49
ZÁVĚR	51
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	52
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	57
SEZNAM TABULEK	58
SEZNAM GRAFŮ	59
SEZNAM PŘÍLOH	60

ÚVOD

Téma *Vliv sourozeneckých konstelací na vzdělanostní aspirace žáků 2. stupně základních škol* jsem si zvolila ze zájmu o danou problematiku a také ze zvědavosti jakých empirických výsledků se žáky 2. stupně základních škol dosáhnou, jelikož jsem nenašla žádný výzkum, který by se věnoval stejnému zaměření sourozeneckých konstelací. V budoucnosti bych se ráda věnovala zejména dětem nebo poradenské činnosti a díky tomuto tématu mohu získat lepší vhled na celou problematiku sourozeneckých konstelací a budu schopna tyto znalosti alespoň zčásti využít v praxi.

Dle mého názoru jsou sourozenecké konstelace důležité pro všechny osoby bez ohledu na jejich věk či pohlaví, jelikož ovlivňují každého z nás. Rodina je pro nás velmi důležitá a dá se říct, že je pro nás v životě stěžejní oporou. Pro někoho je rodina to nejcennější co má, pro nikoho nic neznamena, ale ať už na ní nahlížíme z hlediska pozitivního či negativního, stále nás nějakým způsobem ovlivňuje. Její zásluhou se dokážeme socializovat, získáváme díky ní určité vzorce chování, vnímáme hodnoty, vztahy i postoje lidí okolo sebe a to zejména svých nejbližších, rodičů a sourozenců, které poté přebíráme. Díky naplňování svých funkcí je ve společnosti nenahraditelná. Toto téma se tedy dotýká všech lidí, kteří přišli na svět, ať už sourozence mají či nemají. I to, že člověku rodiče nenadělili sourozence, ho v jeho životě značně ovlivňuje a staví ho to do určité životní pozice. Ráda bych pomocí této bakalářské práce dosáhla lepšímu porozumění jak sebe samotné, tak i porozumění jednání druhých lidí na základě typologie osobnosti podle pořadí narození a možná i ostatním lidem tímto pomohla s odpověďmi na jejich otázky, které se týkají tohoto tématu. Já sama, druhorozené dítě dvou prvorozených rodičů, jsem cítila potřebu, dozvědět se proč je můj o tři roky starší bratr takový jaký je, proč rodiče vedli mou výchovu směrem, jakým ji vedli a proč byla odlišná od té bratrové. Proč se moji prarodiče chovají ke každému dítěti a vnoučeti, právě tak, jak se chovají a co je vlastně vedlo a vede k určitému jednání. Chtěla bych znát alespoň nějaké odpovědi na nespočet mých doposud nezodpovězených otázek.

Na úvod bych chtěla vyzdvihnout myšlenku Clifffa Isaacsona (2006, s. 62), která se mi moc líbila a při zpracovávání práce se mi vryla do paměti: „*Poslouží nám jako mapa, díky níž se budeme snadněji orientovat v labyrintu lidského jednání.*“ Myslím si, že tato jedna věta shrnula a vystihla celý smysl a cíl mé bakalářské práce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A ZÁKLADNÍM POJMŮM

Tato kapitola bakalářské práce se zabývá teoretickými východisky a základními pojmy, které se vztahují k tématu. První podkapitola nese název Výčet vybrané literatury a věnuje se popisu použité domácí, zahraniční i cizojazyčné literatury. Druhou podkapitolou je Vztah sourozeneckých konstelací k sociální pedagogice, kde se věnujeme vztahu mezi těmito dvěma proměnnými a třetí podkapitola nesoucí název Vymezení základních pojmů, definuje základní pojmy související s tématem bakalářské práce.

1.1 Výčet vybrané literatury

V této podkapitole se věnujeme pouze vybrané literatuře, kterou jsme použili v této bakalářské práci. Veškerou použitou literaturu, kterou jsme využili, při zpracovávání bakalářské práce, uvádíme v seznamu použité literatury.

Domácí literatura

Domácí literatura je ve srovnání se zahraniční literaturou ohledně tématu sourozeneckých konstelací trošku zaostalá, ale i tak je tu dost knih, se kterými lze v tomto tématu pracovat.

Prvním domácím zdrojem, ze kterého vycházíme, je kniha s názvem **Sourozenecké vztahy**, jejímž autorem je český psycholog **Tomáš Novák**. Kniha vyšla v roce 2007 a věnuje se celkově rodině, sourozeneckým konstelacím a tomu, jak tyto konstelace ovlivňují manželství.

Jednou z dalších domácích publikací je kniha od lektorů rodičovství Jana Čapka a Markéty Čapkové, která se nazývá **Pozitivní výchova sourozenců v rodině**. Tato publikace byla vydána v roce 2010 a věnuje se především sourozencům, jejich vztahy, ale také výchově a tipům pro rodiče jak v určitých chvílích správně jednat s dětmi.

Další je letitá kniha **Vztahy mezi sourozenci**, od jejíhož vydání v roce 1966 uplynulo již mnoho let a i přesto je většina kapitol této knihy stále velmi aktuálních a použitelných i v dnešní době. Autorkou této knihy, která detailně popisuje vztahy mezi sourozenci, ale i mezi rodiči a jejich dětmi, je **Eva Vančurová-Fragnerová**.

Poslední česká kniha, kterou zde uvedeme, je z roku 2009 od **Klárky Vítkové Rulíkové**, absolventky Univerzity Karlovy, matky čtyř dětí, z toho jedněch dvojčat a zakladatelky *Klubu dvojčat a vícerčat*. Kniha se jmenuje, **Co nevíte o dvojčatech**, a navazuje na její předešlou knihu **Dvojčata** z roku 2002, kterou jsme v této práci také použili. Jak již název

knihy napovídá, zabývá se dvojčaty a vícčraty, je v ní popsáno, jak dvojčata vznikají, jak se k dvojčatům chovat či nechovat, jaké mohou být typy dvojčat, apod.

Zahraniční literatura

Nabídka přeložené zahraniční literatury do českého jazyka ohledně tohoto tématu je vcelku nasycená, jen je důležité si v ní najít pouze adekvátní zdroje, které se vztahují k danému tématu.

První odborná zahraniční literatura, s níž v bakalářské práci hojně pracujeme je kniha z roku 2016 od amerického psychologa **Kevinu Lemana**, která nese název **Sourozenecké konstelace**. Tato kniha podrobně popisuje typologie pořadí narození, které autor zároveň prolíná s jeho získanými životními zkušenostmi a uvádí zde i různé rady, co se týče sourozenecké rivality, žárlivosti nebo výchovy dětí dle dané typologie.

Další zahraniční literaturou je kniha od autora **Cliffa Isaacsona** nesoucí název **Pořadí narození** z roku 2006, popisující charakteristiky jednotlivých pořadí narození a vysvětlující jejich vliv na manželství, rodičovství, práci, ale i život celkově.

Dalším zahraničním zdrojem je dílo z roku 2018, nesoucí název **Rodina**, jejímž tvůrcem je francouzský kněz **Guy Gilbert**. Tato velmi tenká a malá kniha obsahuje autorovy životní zkušenosti získané v průběhu jeho života, u kterých zdůrazňuje zejména společnou práci všech členů rodiny. Velmi realisticky a s nadhledem nahlíží na rodinu a všechny její problémy v dnešním světě.

Cizojazyčná literatura

Cizojazyčná literatura ohledně našeho daného tématu není v České republice nijak hojně rozšířená, ale přesto jsme nějaké publikace v jiném jazyce našli. V bakalářské práci jsme tedy použili tyto následující knihy:

First Child, Second Child; Your Birth Order Profile, jejíž autory jsou **Bradford Wilson** a **George Edington**. Tato publikace byla vydána v roce 1981 a pojednává o typologiích pořadí narození, zejména prvního a druhého dítěte, jejich charakteristice a vztazích mezi nimi.

Další a zároveň i poslední cizojazyčnou knihou, kterou jsme použili, je kniha **Family Constellation: Its Effects on Personality and Social Behavior** z roku 1976 od rakouského psychologa **Waltera Tomana**, který se věnoval psychoanalýze.

1.2 Vztah sourozeneckých konstelací k sociální pedagogice

Zvolené téma, kterým se v bakalářské práci zabýváme, se zabývá vlivem sourozeneckých konstelací na vzdělanostní aspirace, tedy tím, jak pořadí narození ovlivňuje člověka při jeho vzdělanostním vývoji, například jeho cíli ve vzdělávání, touze jít po vzoru sourozence nebo naopak přáním dát se jiným směrem nežli on apod.

V této podkapitole se budeme věnovat vztahem mezi sourozeneckými konstelacemi a sociální pedagogikou. Abychom zde mohli najít souvislosti, musíme si nejdříve ujasnit, co to vůbec je sociální pedagogika. Dle Krause (2008, s. 41) je pojetí sociální pedagogiky nejednoznačné a pro každou zem či jednotlivého autora se daným způsobem liší. Pedagogiku můžeme vymezit buďto v širším nebo užším pojetí. Širší pojetí se snaží vymezit celou pedagogiku jako sociální. Nevymezuje ji jen pro dané skupiny, jako ji vymezuje užší pojetí, ale definuje ji pro celou společnost a je tedy dle Krause a Poláčkové (2001, s. 9) transdisciplinární povahy a orientuje se na funkci prostředí ve výchově v rámci celé společnosti. Užší pojetí můžeme najít např. ve *Slovníku sociální práce*: „Jedná se o odbornou disciplínu, která se zabývá rozpoznáváním sociálních činitelů ohrožujících vývoj člověka a uplatňováním postupů, jež vyvažují jejich nepříznivé působení.“ (Matoušek, 2008, s. 199) nebo v *Pedagogickém slovníku*, kde sociální pedagogika představuje „aplikované odvětví pedagogiky zabývající se výchovným působením na rizikové a sociálně znevýhodněné skupiny mládeže a dospělých. Je rovněž zaměřena na výchovu a pomoc rodinám s problémovými dětmi, na skupiny mládeže ohrožené drogami, na jedince propuštěné z vazby aj.“ (Průcha, Mareš, Walterová, 1995, s. 203). Předmětem sociální pedagogiky je rozvoj osobnosti, sociální aspekty výchovy a zásah do socializace člověka, zejména u ohrožených a znevýhodněných osob (Hroncová a kol., 2001, s. 36).

Když bychom to měli vzít od samotného začátku, tedy člověka, tak pokud člověk není spokojený či šťastný sám se sebou a cítí se nějakým způsobem nevyrovnaný nebo má jakési problémy, logicky nemůže harmonicky fungovat ani jeho rodina. Pakliže člověk není v souladu se svou rodinou, logicky nemůže být člověk ani rodina v souladu se společností. Všechny tyto jednotlivé problémy určitých objektů se prolínají a jdou společně ruku v ruce, dalo by se říct, že vytváří tzv. začarovaný kruh, a proto je velmi důležité pracovat v sociální pedagogice nejen se vztahy mezi rodiči a dětmi, ale i se vztahy mezi sourozenci.

1.3 Vymezení základních pojmů

V této podkapitole vymezujeme základní a zároveň i nejdůležitější pojmosloví vztahující se k tématu. Těmito pojmy jsou *sourozenecké konstelace*, *rodina – nukleární a rozšířená*, u kterých uvádíme definice z odborné literatury, která byla použita při zpracovávání této bakalářské práce.

Sourozenecké konstelace

V odborné literatuře se můžeme setkat s různými definicemi sourozeneckých konstelací. Nejčastěji citovanými a zároveň nejznámějšími autory v oblasti tohoto tématu jsou Alfred Adler, Cliff Isaacson, a Kevin Leman. Významným autorem z České republiky, který se zabývá sourozeneckými vztahy, je Tomáš Novák.

Isaacson a Radish (2006, s. 6) definují sourozenecké konstelace jako objevování osobnosti vyplývající z typologie pořadí narození, nikoli opravdovým časově posloupným pořadím narození. Černý a Hajduk (2011, s. 10) konstelace vysvětlují jako způsob práce s jakýmkoliv uspořádáním.

Dle Lemana (2016, s. 19) jsou sourozenecké konstelace věda o místě v rodinné linii a důležitým klíčem k poznání naší osobnosti, k našim vztahům s ostatními lidmi, k výběru zaměstnání a také ke způsobům, jakým se chováme, když řešíme určité problémy.

Rodina

Všichni máme nějakou rodinu, ať už vlastní či nevlastní, ve které jsme vyrostli nebo stále vyrůstáme, ale každý si pod tímto pojmem představí něco zcela odlišného.

Rodina je základním činitelem výchovy a uspokojuje základní lidské potřeby jejích členů. V dnešní době je brána jako základní složka společnosti a měla by být chráněná a podporována ze strany státu. Díky ní si můžeme vytvořit mezigenerační vztahy s osobami nejrůznějšího věku a tím tak lépe pochopit jejich myšlení. Rodinou se nemusí myslet pouze biologická rodina - otec, matka a jejich vlastní děti, ale také i jakékoliv osoby, které považujeme za svou rodinu, tedy blízké osoby, které nám jsou vzorem a jsme na ně citově a ekonomicky vázáni (Tragalová, 2018, s. 9).

Dle Gilberta (2018, s. 6) je rodina „základní buňkou lidského společenství, prvním místem, kde se každá bytost učí získávat sebedůvěru a důvěru v ostatní. Umožňuje každému poznávat, že má své místo v rodinném dění, v síti vztahů, kde je brán ohled na jeho věk, pohlaví, jeho vlastnosti nebo slabosti“.

Pro dítě je škola druhým nejdůležitějším společenským prostředím hned po jeho rodině, kterou Kukla (2016, s. 37) popisuje jako nejstarší společenskou skupinu, která je spojena s různými vztahy s lidmi ze svého okolí.

Semrád, Juráčková a Šíma (2007, s. 91) popisují rodinu jako malou skupinu lidí, která plní různé funkce, jako je například společenská, reprodukční či emocionální, a poskytuje koexistenci dvou partnerů, rodičů a dětí a také formování vztahů mezi širší rodinou a společnostmi celkově.

Možný (2008, s. 18) prohlašuje, že rodina vzniká až po narození prvního dítěte dvou partnerů.

„Rodina je důležitá sociální skupina, která plní celou řadu biologických, ekonomických, sociálních i psychologických funkcí. Poskytuje svým členům potřebné zázemí, uspokojuje jejich potřeby a zprostředkovává zkušenosti, které nemohou získat nikde jinde. Každý jedinec zde má určité role, které se stávají součástí jeho identity. Mezi jednotlivými členy rodiny se v rámci jejich rolí vytvářejí rozmanité vztahy, pro něž je charakteristické určité chování a styl komunikace. Každá rodina má svůj hodnotový systém, jenž ovlivňuje chování jejích členů a vede k přednostní volbě některých strategií zvládnání problémů. Pokud je rodina v nějakém směru dysfunkční, některé důležité potřeby těchto lidí zůstanou neuspokojeny, a rodina se pro ně stane spíše zdrojem zátěže.“ Tato obsáhlá definice Vágnerové (2004, s. 522) je podle nás nejlépe vystihující a k dnešnímu modelu rodiny nejbliže.

Nukleární rodina

Nukleární neboli dle Krause (2008, s. 80) jaderná rodina, je rodina, kterou tvoří rodič nebo rodiče, tedy matka a otec, a jejich děti (Špaňhelová, 2010, s. 17).

Rozšířená rodina

Tímto termínem se rozumí „velká“ rodina, která žije ve společné domácnosti nebo udržuje pravidelný kontakt se svými blízkými, což mohou být např. prarodiče, sourozenci a jejich partneři, tety a strýcové s jejich partnery apod. (Giddens, 2013, s. 309).

Podle Špaňhelové (2010, s. 26) nám širší rodina dodává pocit pospolitosti, tedy toho, že na jisté věci nejsme sami, ale máme tady příbuzné, na které se můžeme obrátit v případě potřeby.

2 PROMĚNY SOUČASNÉ RODINY

„Málokterá instituce je tak zakořeněna v dějinách jako manželství a rodina. A málokterá tradičně zakotvená instituce je v posledních desetiletích vystavena takovým tlakům a podnětům ke změnám jako manželství a rodina“ (Opatrný a kol., 2017, s. 9).

V dnešní době rodina získává mnoho různých podob a často tento aspekt výchovy přináší jisté nedostatky. Hellinger a Ten Hövel (2004, s. 138-139) vysvětlují proměny rodiny především tím, že v minulosti byla žena nucena porodit alespoň pět dětí, aby zajistila přežití města. Nyní je pro některé ženy, ale i muže, představa pěti nebo více dětí zcela nemyslitelná. Změny nastávají také tím, že při dnešním vývoji a neustálém zlepšování medicíny dochází k menší četnosti předčasného umírání. Skladba rodiny, která byla v minulosti jasně stanovena a dodržována dle vzoru tzv. tradiční rodiny - otce, matky a jejich společně zplozených dětí, již není trvalým zvykem. Dnes se rodiny skládají z různého počtu lidí, pohlaví i věku a je zcela běžné žít v domácnosti jako bezdětný pár nebo jednotlivec. Popisují i to, že mnoho lidí se rozhodlo nemít potomky, kteří tvrdí, že je to pro ně hezčí a lepší životní cesta než život s dětmi. Často to bývá odůvodňováno tím, že si žena rozvíjí jiné záliby, které ji naplňují a kterým dává přednost před rodinou. Toto tvrzení však tyto dva autoři vyvracejí a říkají, že pokud má žena pouze jedno dítě nenese uvnitř sebe pocit, že rodina je pro ni vše a tento pocit se ještě násobí, pokud žena žádné dítě nemá, tedy, že žádná bezdětná žena nemůže dosáhnout stejného uspokojení jako žena s několika dětmi.

Gilbert (2018, s. 7) poukazuje na to, že v současnosti se mladí lidé neosamostatňují tak jako dříve, ale zůstávají na rodičích závislí déle než by si jejich rodiče i oni samotní přáli. Tento podstatně velký problém s osamostatněním a zakládáním vlastní rodiny vzniká zejména kvůli pracovní a bytové krizi.

Současná rodina prošla a stále prochází mnoha změnami. Špaňhelová (2010, s. 11-12) upozorňuje na tyto změny:

- nárůst zaměstnanosti žen i mužů (více strávené doby v práci),
- vyšší vzdělanost žen,
- vyrovnání role muže a ženy,
- menší kontakt mezi rodiči a dětmi (hlídání dětí, kroužky apod.),
- větší využívání služeb (čistírny, školy, jídelny atd.),
- redukce mezigeneračních vztahů (nesdílení domácnosti s prarodiči),

- stěhování se do měst,
- rozvoj techniky (méně přímé a více nepřímé komunikace s lidmi),
- úpadek víry (méně věřících).

Hamplová (2015, s. 94) popisuje skutečnost, že v dnešní době je zcela běžné plodit děti a žít ve společné domácnosti aniž bychom uzavřeli manželský svazek. Již mnohá léta se vedou sáhodlouhé diskuze o tom, zda je manželství prospěšné nebo ne. Gibb, Fergusson a Horwood (2018, s. 24-30) nebo i Hamplová (2012, s. 737-756) souhlasí s tím, že manželství je prospěšné, zatímco Bernard in Hamplová (2012, s. 741) naopak tvrdí, že ženám manželství škodí a staví je do „podřadné“ pozice matek a manželek.

2.1 Manželství a rodičovství

V České republice je manželství ukotveno v zákoně č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*, kde všeobecná ustanovení, vznik manželství, zdánlivé a neplatné manželství, povinnosti a práva manželů a zánik manželství nalezneme v jeho druhé části - Rodinné právo v hlavě I. Rodičovství můžeme najít také v Občanském zákoníku a to v hlavě II pod Příbuzenstvím a Švagrovstvím, kde jsou upravena všeobecná ustanovení a poměry mezi rodiči a dětmi.

Gjuričová a Kubička (2009, s. 96) považují manželství rodičů za důležitou hodnotu a slibné prostředí pro vykonávání rodičovství.

Opatrný a kol. (2017, s. 9) upozorňuje, že v dnešní době je pro mnoho lidí manželství pouhou zbytečnou formalitou a přežitkem. Satir (2007, s. 34) tvrdí, že za změny v manželství může velkou měrou průmyslová revoluce, která zapříčinila např. odpojení nukleární rodiny od prarodičů, hodnocení jedince podle příjmů, mechanizaci, depersonalizaci apod. Navzdory tomu však stále mnozí z nás touží po stabilním manželství a rodině, která je pro ně nenahraditelným předmětem výchovy dětí a celkově součástí života. V procesu chápání manželství a rodiny dochází k neustálým změnám, které probíhají velmi rychle. Ke změnám lidé přistupují rozlišně. Jedni jsou jimi zaskočeni, ale nadále se snaží zachovat jakýsi daný kult manželství, a jiní tyto změny vítají, ztotožňují se s nimi a usilují o destrukci již zakotvených tradic spojených s manželstvím a rodinou.

Lidem se komplikuje život i manželství, když nejsou spokojeni ve svém zaměstnání a jsou z něj vystresovaní. Stres a nejistota pracovního místa, může mít za následky zbytečné hádky mezi partnery, které mohou napomoci k nepříliš šťastnému soužití v manželství nebo dokonce i jeho rozpadu (Biddulph, 2017, s. 164).

Rodičovství je do velké míry spojeno s manželstvím a většinou se plánuje na přibližně stejnou dobu, kdy se partneři nejprve vezmou a následně za pár let založí rodinu, avšak v dnešní době tomu tak již není zcela zvykem a čím dál častěji partneři zakládají rodinu, aniž by uzavřeli manželský svazek. U mladších generací se svatba a plození dětí posouvá do vyššího věku zejména kvůli jejich vzdělávání, tedy jeho zdárnému ukončení, a nástupu do zaměstnání. V posledních generacích narostl počet osob, které manželství nebo rodičovství ještě nezažili a je možné, že ani nikdy nezažijí. Rostoucí absence těchto dvou životních událostí značí destandardizaci životních cest (Hasmanová Marhánková a Kreidl, 2012, s. 67-70).

2.2 Nově vytvořené rodiny

Nově vytvořené rodiny neboli rodiny složené vznikají po rozpadu rodiny původní. Rodina může zaniknout rozvodem nebo pouze rozchodem rodičů. Je tedy čím dál častější tzv. vytváření nové rodiny, kde se vše komplikuje, jelikož se děti musí naučit žít s novými lidmi ve společné domácnosti. Pokud jsou zde i děti nového partnera rodiče, tak se může u dítěte objevit mnohem více žárlivosti a obav než v jeho původní rodině, protože si chce udržet svou pozici v jakékoliv rodině.

Rozvod rodičů je pro dítě velmi náročná životní situace, se kterou se musí vypořádat a proto je zcela v pořádku, když dítě jakýmkoliv způsobem na tuto nově vzniklou situaci reaguje ať už pláčem, vzdorem, nemluvností, řevnivostí nebo jakoukoliv jinou reakcí. Kvůli této křehkosti dětské duše je potřeba, aby se rodiče dítěte i přes všechnu případnou nenávist či zlost vzájemně respektovali, nepřenašeli na dítě negativní energii a ani z něj nedělali svého prostředníka. Ruppert (2008, s. 156) zdůrazňuje, že u dítěte může vzniknout trauma z narušených vazeb. Proto by si konflikty nebo případné rozepře, které se týkají jejich osobního života či stylu výchovy jednoho z rodičů, měli řešit společně mezi sebou bez přítomnosti dítěte. Dále by také měli zachovat jejich již zavedené výchovné metody a stereotypy, na které je dítě zvyklé. Rodiče by rozhodně neměli soupeřit o lásku jejich dítěte, ale naopak jej motivovat k pobytu dítěte u druhého rodiče, zároveň tak může rodič dítěti např. každý týden při střídavé péči vyznat lásku a to, že se mu bude po něm stýskat. S tím souvisí i komunikace mezi rodiči. Je velice důležité, aby si rodiče předávali pravdivé informace o dítěti a jeho nově vzniklých životních situacích. Je třeba si uvědomit, že dítě za tuto událost nemůže a postoj celé rodiny k vzniklé situaci je velmi důležitý (Špaňhelová, 2004, s. 63-65).

Hellinger (2007, s. 34-35) upozorňuje na to, že by rodiče měli na otázky svých dětí ohledně jejich rozvodu s manželem odpovídat tím, že je to jejich osobní věc, ale zároveň jim říct, že nadále zůstávají jejich rodiči - otcem a matkou, přestože se jejich cesty rozešly. Rovněž je důležité dětem říci, že rozvod není jejich chyba, protože si to děti často myslí a svalují vinu na sebe. Také by se rodiče neměli dětí ptát, se kterým rodičem by chtěli zůstat, jelikož by se tím mohly dostat do situace, kdy by si musely vybrat jednoho z rodičů a jít tak nuceně proti druhému.

Gilbert (2018, s. 17-18) poukazuje na to, že v nově vzniklých rodinách se vše komplikuje, obzvláště při žárlivosti mezi nevlastními sourozenci, která je obtížně zvladatelná již v normálních rodinách. V těchto nových rodinách je potřeba, aby rodiče dělali „převaděče“ mezi dvěma minulostmi, u kterých se nesmí dělat, že se nikdy nestaly, ale právě naopak o nich v případě potřeby mluvit. Rodiče zapomínají na to, že je potřeba se po rozvodu věnovat svým dětem z prvního manželství dvojnásob. Měli by své děti oceňovat, chválit, uklidňovat a hlavně jim dokazovat potřebnou lásku. A to zejména u dětí, které jsou ve střídavé péči a musí se každý týden či měsíc přemisťovat mezi dvěma domovy. Kvůli tomuto mohou mít děti pocit, že nemají svoje vlastní zázemí a stálý domov. V nově vzniklé situaci po rozvodu je možnost, že musí obývat pokoj s nevlastními sourozenci a tím pádem nemá vlastní útočiště. Další obavy nastávají, když se matce narodí další dítě, tedy jeho polorodný sourozenec, kvůli kterému má pocit ztráty matčiny lásky a proto je velmi důležité dokazování lásky a připomínání jeho místa v rodině.

Mnohdy se stává, že rodiče příliš tlačí na dítě, aby si vytvořilo hezký vztah s nevlastním rodičem, avšak zapomínají na to, že dítě potřebuje čas k vytvoření si vztahu, obzvláště u nového partnera či partnerky svého rodiče. Na důležitost komunikace mezi rodičem a dítětem upozorňuje Drijverová (2005, s. 159-160) s tím, že by rodiče měli respektovat názor dítěte a snažit se pracovat i s případnou kritikou vůči novému partnerovi, která může nadejít.

2.3 Počet dětí v rodinách

Jak jsme si mohli sami všimnout, v dnešní době již není zvykem, mít velkou rodinu, která má více než pět členů rodiny. S tímto souhlasí i Kohoutek (1998, s. 3) nebo Čapek a Čapková (2010, s. 40), kteří tvrdí, že v dnešní době většina rodičů chce mít pouze dvě děti a to zejména odlišného pohlaví, tedy dívku a chlapce. Po této touze o vysněném pohlaví svých dětí si také přejí, aby se jim nejprve narodil syn a až posléze dcera. Tuto tužbu mnohdy vysvětlují tím, že chtějí, aby se starší syn stal ochráncem své mladší sestry.

Novák (2007, s. 10-11) píše, že populační vývoj u nás, v České republice, neupadá a ani se na děti nezapomíná, nýbrž lidé pouze odkládají rodičovství na později. A díky tomuto odkládanému rodičovství do pozdějšího věku se snižuje plodnost, která jde ruku v ruce s omezeným časovým prostorem, menší energií a chůvě k výchově dětí, která vede k menší četnosti dětí v rodinách.

Veselá a kol. (2003, s. 43-44) tvrdí, že pokles porodnosti není novým objevem a že se tento jev objevil již v šedesátých letech od kdy je průběžně zaznamenáván s výjimkou „baby-boomových“ let. Tyto „Baby boomy“ byly podle Českého statistického úřadu (2017) například v letech 2007, 2016 a 2017.

Možný (2006, s. 191) podotýká, že snížení počtu dětí v rodinách nenastalo pouze tím, že se změnilo schéma dvoudětných rodin na rodiny s jedním dítětem, ale také tento fakt poklesu porodnosti a snížení počtu dětí připisuje tomu, že vzrostl počet kvalifikovaných žen na trhu práce. S tímto nárůstem žen ve veřejné sféře, tedy trhu práce, se ztotožňuje i Maříková (2000, s. 125), která dále popisuje, že s tímto nárůstem dochází ke změnám i ve sféře soukromé, tedy rodině, kde dochází ke změně velikosti, struktury, ale také i k narušení tradiční dělby práce a proměně role muže a ženy. Díky tomu nastala u žen situace, kdy si musely jasně vymezit svou životní cestu a rozmyslet si, jestli si zvolí dráhu kariérní nebo rodinnou. Na ženy je obecně skrze kariéru a zakládání rodiny, vytvářen obrovský tlak ze strany společnosti, jelikož to nejsou zrovna věci, které jsou spolu lehce slučitelné a jejich správné propojení a naplánování je velmi obtížné. Kvůli obtížnosti spojení těchto dvou věcí se ženy, které si zvolí kariérní dráhu, rozhodují čím dál častěji pro bezdětný život. I přestože podle Gjuríčové a Kubičky (2003, s. 94) jsou děti existencionálním smyslem a umožňují lepší začlenění rodiny do společnosti.

3 SOUROZENECKÉ KONSTELACE

Jak nám již název napovídá, v následující kapitole se budeme věnovat sourozencům a jejich konstelacím, abychom se společně dostali hlouběji do této problematiky. Dle Lemana (2016, s. 16-19) nejsou sourozenecké konstelace snadným tématem, protože je potřeba brát v úvahu všechny proměnné, ale pokud si nastudujeme alespoň základní informace a zorientujeme se v nich, tak jsme schopni tématu porozumět. V sourozeneckých konstelacích existují určitá základní pravidla, ale také se zde vyskytují vysvětlitelné výjimky, které vznikají dle toho, do jaké rodiny se narodíme.

Dreikurová-Fergusonová (1993, s. 26-27) píše, že sourozenecké vztahy jsou pro člověka velmi důležité. Každý, kdo se narodí, získává v rodině unikátní pozici, která mu dává jeho vlastní pohled na vše. Všichni členové rodiny, kteří žijí ve stejné domácnosti, společně utvářejí sociální jednotu a vědomě i nevědomě se vzájemně ovlivňují svými životními zkušenostmi. Pořadí narození je tedy velmi významné, ale nestanovuje určitý typ osobnosti.

Sourozectví je zajímavý vztah, který si nikdo dobrovolně nevolí, ani se o něj nijak nezaslouží, byl nám dán tzv. osudem. Je to jeden z nejbližších vztahů, který v životě máme. Trvá od narození až po smrt minimálně jednoho ze sourozenců a je velmi podobný vztahu manželskému, avšak zde se nemůžeme bavit o rozvodu ani sexu, ten je v tomto vztahu tabu. O takovém „rozvodu“ se můžeme bavit jedině v případě, když se rodiče rozhodnou ukončit svůj svazek manželský a cesty sourozenců se rozejdou. Ve vztahu sourozeneckém se může objevit mnoho citu, ale zároveň i žárlivosti a rivality. Tento vztah je předem těžko předvídatelný. Žádné sourozectví nebude nikdy stejné a pro každého z nás bude znamenat vždy úplně něco diametrálně odlišného (Novák, 2007, s. 9-10).

3.1 Faktory ovlivňující sourozenecké konstelace

Pro mnoho lidí jsou sourozenecké konstelace rozporuplné. Myslí si, že jde pouze o jednoduchý jednotný systém, který je pevně stanoven. Avšak v sourozeneckých konstelacích se mohou objevit různé nepřesnosti, které jsou přirozené v závislosti na proměnných. Nepřesností rozumíme odchylku z předpokládaného popisu, který je přiřazen k určitému pořadí narození.

Jedny z nejčastějších proměnných, které ovlivňují odchýlení, jsou **věkový** a **pohlavní rozdíl**, kterým se budeme později věnovat detailněji. Dalšími proměnnými jsou **tělesné**,

duševní a emoční rozdíly. Úmrtí sourozence, jestliže k němu dojde v nízkém věku dítěte. Tato životní událost může dítě posunout na jinou pozici v pořadí narození. Většinou se posune na příčku prvorozeného nebo jedináčka. Toto zaměnění pozic úplně neplatí, pokud už dítě vyrůstalo v rodině např. 10 let jako druhorozené. Nebude již vykazovat prvky prvního narozeného, jelikož je sžitý s pozicí druhorozeného. Nemůžeme zde však vyloučit ani sesunutí pozice z prostředního dítěte zpět na nejmladšího. Dalším aspektem je **adopce**, která ovlivňuje pozici zejména z hlediska věku v jakém je dítě adoptováno, z jak početné rodiny přichází a zdali přichází do rodiny, kde již sourozenci jsou či nikoliv. Také **sourozenecké konstelace rodičů**, které ovlivňují zejména výchovu. Rodiče mají tendenci upřednostňovat dítě ve stejné konstelaci, v jaké se narodili oni samotní. Dále **vztah mezi rodiči**, celkově jejich domluva na stylu výchovy, míra **kritiky ze strany rodiče**, **rozvod** nebo **smrt rodičů**. Následné **spojení** dvou cizích **rodin** po rozvodu nebo smrti jednoho z rodičů dokáže značně zamíchat se sourozeneckými konstelacemi. Často v těchto případech dochází k tomu, že prvorozený nahrazuje otce nebo matku svým mladším sourozencům. V případě spojení dvou rodin to bývá zase naopak, prvorození mohou být sesazeni z pomyslného trůnu, pakliže se spojí s rodinou, kde jsou ještě starší děti, než jsou oni samotní a tak jsou vhozeni do role prostředních či nejmladších dětí. Je zde však nutné podotknout, že charakteristické rysy již daného pořadí narození, ve kterém původně vyrůstali, se nevytrácí a zůstávají jim ty z vlastní rodiny, akorát se zde mohou objevit některé vlastnosti nově získaného pořadí. Vše však závisí na věku a počtu let soužití v nově vzniklé rodině (Leman, 2016, s. 37-65).

Věkový rozdíl

Jedna z proměnných co ovlivňuje jedince největší měrou je věkový odstup mezi sourozenci. Leman (2016, s. 40) považuje za „ideální“ věkový rozdíl tři roky. Dále také tvrdí, že při věkovém rozdílu pěti a více let se vytváří nová funkční rodina. Tedy nastává to, že při větším věkovém rozdílu dvou sourozenců mohou oba sourozenci vykazovat funkci prvorozeného nebo jedináčka. Mladší sourozenec však ponese zároveň i charakteristické prvky druhorozeného. S tímto vytvořením nové funkční rodiny se shoduje například Toman (1976, s. 33) nebo Novák (2007, s. 39), který ale uvádí generační rozdíl až od sedmi a více let.

Dumonteil-Kremer (2015, s. 26-27) uvádí, že neexistuje ideální věkový rozestup mezi dětmi, protože každý rozdíl mezi dětmi má svá pro a proti a je nejdůležitější, aby se na příchod dalšího dítěte do rodiny cítila být připravená zejména matka. Musí být

přípravená zejména na to, že s každým příchodem dalšího dítěte se její práce v domácnosti a starost o členy rodiny násobí, tak jako se dělí čas a pozornost mezi všechny děti.

Pohlavní rozdíl

Dalším faktorem jdoucí ruku v ruce s věkovým rozdílem je pohlaví. To může velkou měrou ovlivnit jak pořadí, tak i vztahy mezi sourozenci. Díky rozdílnosti nebo stejnosti pohlaví může dojít k různým variantám vztahu. Buď se v rodině vytvoří rozpory, kvůli stejnému pohlaví (bratr a bratr), kdy každý bude chtít získat svou výjimečnou pozici, jelikož jsou vzájemně utlačováni stejným pohlavím nebo se naopak vzájemně „spolčí“ a budou si v životě pomáhat. Při rozdílném pohlaví (sestra a bratr) to může být úplně stejně, buď mezi sebou budou bojovat, protože si budou např. závidět, že bratr nemusí dělat určité věci, protože je kluk a sestra zase nemusí dělat to a ono, protože je holka. Zjednodušeně řečeno zde může, ale i nemusí fungovat vzájemné pochopení pro jejich pohlaví (Novák, 2007, s. 44).

Při pohlavním rozdílu může dojít také k přehození pořadí narození. Tedy když budou v rodině dvě starší sestry a narodí se třetí dítě chlapec, tak je velká pravděpodobnost, že ponese charakteristiku prvorozeného, jelikož bude jediné dítě tohoto pohlaví v rodině. Stejný případ nastává i v momentu, kdy bude v rodině jeden chlapec a narodí se mu mladší sestra, která může převzít roli prvorozené namísto druhorozené (Leman, 2016, s. 48).

Dreikurová–Fergusonová (1993, s. 29) píše, že tyto faktory formují jedince již v jeho raných letech. Kromě pohlaví a věku u samotného dítěte zde hrají roli tyto dva faktory i u jeho rodičů, prarodičů a všech lidí, kteří s ním žijí ve společné domácnosti. Jelikož zde dítě nemá za vzor pouze matku a otce, ale i jiné mnohdy dokonce i starší osoby, se kterými navazuje vztahy. Může mít velmi kladný vztah se svým dědečkem, ke kterému bude dítě vzhlížet více než k otci a díky tomu může dojít k upravení pořadí či postavení v rodině.

Tyto proměnné nelze zobecňovat, protože u nich závisí na individuálních rodinách, chování a osobnostech jejich členů.

3.2 Sourozenská rivalita

„Za žárlivost nenese vinu nikdo. Je to přirozený pocit, jakási povinná cesta, kterou každá lidská bytost musí projít, má-li se potkat s jinou bytostí.“ (Daloz, 2002, s. 20)

Pojem rivalita či žárlivost v sobě ukrývá všelijaké city – zlost, lítost, smutek, sobeckost nebo třeba ublíženost. Tyto city se projevují zejména tehdy, když jiný člověk dělá něco nebo získal něco, co jste vy samotní chtěli nebo dokonce předtím vlastnili a nyní je vlastníkem on. Reakce mohou být různorodé. Odvíjí se od vzájemného vztahu a samotného člověka, ke kterému žárlivost přechováváme. Způsoby projevů mohou být od viditelného přímého útoku až po ty skryté a záludné (Vančurová-Fragnerová, 1966, s. 92-93).

Žárlivost mezi sourozenci je zcela běžná věc a objevuje se bez výjimky v každé rodině. Pocit žárlivosti je přirozený a je potřeba ho nějak projevit. Sulloway (1997, s. 72) dokonce tvrdí, že hybatelem historie je žárlivost mezi sourozenci a nejlepším ukazatelem kreativity je pořadí narození. Žárlit tedy není „zlé“ ani „nevhodné“ jak můžeme často slyšet, ale zcela normální. Právě díky žárlivosti zde rodičům vzniká krásná příležitost své dítě ubezpečit v tom, že je pro ně jedinečné a že ho mají skutečně rádi (Daloz, 2002, s. 8-11).

Faber a Mazlish (2009, s. 8) žárlivost mezi sourozenci vysvětlují tím, že se dítě snaží odvrátit všechno, co potencionálně může vstoupit mezi něho a rodiče a tím tak ohrozit jeho existenci. Přítomnost dalšího dítěte v rodině pro něj znamená mít všeho méně, než mělo před jeho příchodem, zejména méně času a pozornosti rodičů. Nejvíce je však strašit nejistota, že už pro rodiče nejsou jedineční. Mají pocit, že veškerou lásku a pozornost teď získává mladší sourozenec a tak má pocit méněcennosti, i když to úplně pravda není. Pravdou je, že mladší sourozenec vyžaduje větší péči, stejně jako se dostávalo jemu, když se narodil, ale neznamená to, že na něj rodiče zanevřeli a nyní ho již nemají rádi. Proto je velmi důležité, aby rodiče dětem a zejména starším sourozencům po příchodu nového dítěte prokazovali lásku a jejich jedinečnost ještě více než předtím.

Prvorození nebo také dříve narození bojují s tzv. sesazením z trůnu, kdy dochází k příchodu dalšího dítěte do rodiny a oni tím tak ztrácí svou roli jediného dítěte a jsou „odsunuti na druhou kolej“. Tato událost je pro ně velmi velkým zásahem do života a jedním z nejnáročnějších úkolů pro rodiče je připravit dítě právě na tuhle situaci. Čím vyšší je věk prvního dítěte, tím složitější bývá přijetí této události, jelikož po dobu mnoha

let je zvyklé žít daným životním stylem a najednou se musí přizpůsobovat mladšímu sourozenci a dělit se s ním o rodiče (Leman, 2016, s. 243-244).

3.3 Základní typologie

Každý autor pojmenovává jednotlivé typy osobnosti podle pořadí narození odlišným způsobem. Nejčastěji se však setkáváme s pojmenováním **Jedináček, Prvorozený, Prostřední** a **Poslední narozený**. Leman (2016) svým pojmenováním mezi autory vyniká. O různých pozicích píše jako o Superprvorozeném (jedináček), Prvorozeném, Prostředním dítěti (zde řadí i druhorozeného) a Benjamínkovi (nejmladší). Isaacson a Radish (2006, s. 50) dělí pořadí narození do pěti typů osobnosti – Jedináčka, Prvorozeného, Druhorozeného, Třetího a Čtvrtého narozeného. Isaacsonovo rozdělení v dnešní době není tolik aktuální, kvůli menší četnosti dětí v rodinách, která vyplývá z Českého statistického úřadu (2017) a o níž píše i Novák (2007, s. 10-11) již před několika lety.

Toman (1976, s. 33) píše, že při věkovém rozdílu pěti a více let většinou vznikají nové sourozenecké konstelace. Abychom tomu rozuměli, tak u třetího narozeného (posledního), který se narodí devět let po svém starším sourozenci (druhorozeném), se může objevit tendence jedináčka nebo prvorozeného. Zde záleží na různých okolnostech, o kterých jsme již mluvili v kapitole faktorů ovlivňujících sourozenecké konstelace. A proto je zapotřebí, abychom zejména proměnnou věkového rozdílu brali v potaz při následném určování typologie.

V následujících podkapitolách najdeme podrobný popis jednotlivých typů osobností dle pořadí narození. Popisy některých rysů mohou být jak pozitivní, tak i negativní. Nesnažme se je tak za každou cenu aplikovat na sebe či ostatní, jelikož u každého z nás se projevuje určitý typ osobnosti. Všichni jsme svým způsobem jedinečným stvořením a máme právo na to být nedokonalí.

JEDINÁČEK

Jedináčci neboli dle Lemana (2016, s. 125) „Superprvorození“ a bratrance prvorozených jsou ti, kteří nemají žádného sourozence. Dělí se na dvě kategorie a to na jedináčky, kteří jimi jsou celý život, jelikož jim rodiče na svět nepřivedou sourozence a druhou jsou ti, kteří jsou jedináčky jen v prvních letech života a posléze se stávají prvorozenými. I přesto si mohou prvorození následně nést dané charakteristické rysy jedináčka do budoucna.

Dle Isaacsona a Radishe (2006, s. 67-70) je důležité mít na paměti, že jedináčkem nemusí být pouze jediné dítě v rodině, ale i nejstarší či nejmladší dítě. Dále také tvrdí, že každý z nás někdy zatoužil být jedináčkem, alespoň v určitých chvílích života. Upozorňuje ale na to, že být jedináčkem není jednoduché, i když to tak vypadá. Jedináček se totiž musí hlavně vypořádat s pocitem osamělosti a musí se naučit si se vším vystačit sám, především s hrou. Proto si velmi často vytváří imaginární kamarády, díky kterým tomuto pocitu předchází. Často je jejich kamarádem i hračka nebo jiná věc, která nese své jméno, osobnost a vše co má normální člověk. Tento imaginární svět je neopouští ani v dospělosti, kdy mívají blízký vztah se svými věcmi např. autem.

Jedináčci díky tomu, že se nikdy nemuseli o nic dělit se svými sourozenci, jsou zvyklí na to, že dostanou to, co chtějí. To platí i v profesích, kde jsou skvělými organizátory a řídicími jednotkami, malý mezník však nastává při komunikaci a spolupráci s ostatními, kterou občas nezvládají. Hodí se do stejných pracovních pozic jako prvorození, protože jsou ve své podstatě jejich extrémní verzi. Vyhovují jim profese, které vyžadují, organizaci, vůdčí schopnosti, sebevědomí, samostatnost a řád jako jsou např. prezident, politik, farář, moderátor, vedoucí pracovník, podnikatel apod. (Leman, 2016, s. 124-126).

Charakteristické rysy

Charakteristickým rysem jedináčka je plánování, pořádek, organizace, vytváření si seznamů úkolů, čtení knih, perfekcionismus a skákání do řeči. Má rád samotu a čas určený pouze pro něj, který si umí prosadit. Má větší sklony k prokrastinaci než ostatní a potřebuje si prosadit svou (Isaacson a Radish, 2006, s. 65-68).

Bývají již v nízkém věku „malí dospělí“, mají rádi vlastní systém a nemají pochopení pro sourozenecké boje. Při různých činnostech si dokážou vystačit sami se sebou a chtějí, aby vše bylo „správné“ a spravedlivé (Leman, 2011, s. 22).

Adler (2018, s. 129-131) nazval jedináčky jako „potížisty“, kteří jsou později v životě nesamostatní, nepřizpůsobiví, sebestřední a rozmazlení. Po tomto onálepkování vznikaly další nálepky a to např. že jsou méně oblíbení než ti, kteří mají sourozence, atd. S tímto však Leman (2016, s. 126) nesouhlasí a tato tvrzení vyvrací.

Chování rodičů

Při narození prvního a jediného dítěte, ať už je to plánováno nebo ne, dochází k razantní změně života rodičů. Je to pro ně něco nového a teprve zkouší, co a jak mají dělat. Proto

výchova prvního dítěte nikdy nebude dokonalá, ale to ostatně nebude u žádného dítěte. Rodiče mají čas jen pro něj, což může mít pozitivní i negativní následky. Díky tomu může docházet k přílišné starostlivosti, psychické vázanosti, rozmazlenosti a nesamostatnosti dítěte, ale také to může vést i k velké přísnosti ze strany rodičů, nadměrných očekávání a nároků na dítě (Novák, 2007, s. 37).

PRVOROZENÉ DÍTĚ

Důkaz lásky a symbol nové generace rodiny neboli prvorozené dítě (Prekopová, 2009, s. 56). Prvorozeným dítětem se rozumí dítě, které se narodí do rodiny jako první, tedy je prvním dítětem svých rodičů. Dítě s touto konstelací získává v rodině jedinečné postavení. Pokud se rodičům nenarodí za pár měsíců či let po jeho narození další dítě, stává se jedináčkem, o kterém jsme mluvili v předchozích odstavcích. Když se do rodiny narodí další dítě, ztrácí pozici jediného dítěte (jedináčka) a získává pozici nejstaršího dítěte v rodině, tedy prvorozeného.

Podle Isaacsona a Radishe (2006, s. 83) se od prvorozených ve společnosti většinou očekává, že budou silnými osobnostmi a stanou se vůdci. Podle něj tyto domněnky neplatí, jelikož je důležité mít na paměti, že osobnost prvního narozeného v pořadí může, ale zároveň nemusí odpovídat jeho reálné pozici v rodině. Kevin Leman ve své knize *Prvorozený* (2011, s. 9) zase naopak říká, že prvorození jsou již od přírody vůdcové, zvládnou téměř vše a mají tendenci vykonávat určité typy povolání. Ve své druhé knize *Sourozenecké konstelace* (2016, s. 21-23) píše, že vysoké procento zastoupení mají v autoritativních profesích, jako jsou například vědci, lékaři, právníci, univerzitní profesori, inženýři, počítačovní specialisti, vedoucí pracovníci, faráři atd.

Charakteristické rysy

Prvorození mají hodně rysů společných s jedináčkou. Mívají větší sklony k zodpovědnosti a kontrole než jejich mladší sourozenci, nejspíše z toho důvodu, že je na ně ze strany rodičů kladeno více úkolů a to hlavně v péči o sourozence. Snadno se dokážou přizpůsobit dospělým lidem, jsou velmi zranitelní v oblasti sebevědomí a bývají spíše konzervativního typu (Novák, 2007, s. 40-41).

Podle Isaacsona a Radishe (2006, s. 84-87) jsou vždy zaměřeni na cíl a trpí často pocitem viny, i když nemají důvod. Touží získat uznání od lidí a dělají si starosti, aby někoho příliš neurazili. Jsou spravedliví, smírliví, kompromitující, často kladou hodně otázek a sní o budoucnosti. Dále jsou dle Lemana stejně jako jedináčci (2011, s. 45-50) spolehliví,

svědomití, sobečtí, mají sklony k přirozenému vůdcovství, touhu po tom mít ve všem pravdu a bývají k sobě samotným velmi kritičtí.

Jsou studijními typy, mají rádi logiku, systém, řád a rozhovory dospělých. Nemají rádi překvapení a mají zálibu v děláních si seznamů (Leman, 2016, s. 77-79).

Chování rodičů

Rodiče u prvního dítěte často chybují. Prvorozené děti jsou tzv. pokusní králíci, jelikož rodiče nemají s rodičovstvím žádné zkušenosti a je to jejich „poprvé“. Těchto chyb se pak u dalších dětí snaží vyvarovat, protože už ví co je lepší, horší a jak na to. Chování rodičů k prvorozeným dětem je totožné s chováním k jedináčkům, s tím rozdílem, že se postupem času transformuje. Rodiče se často nechají jednoduše vyvést z míry a jednají v určitých situacích neklidně a nerozvážně. Kladou mnohdy až enormní nároky na nejstaršího sourozence v rámci vzdělávání a péče o mladší sourozence a tím jim tak předávají svou rodičovskou roli, kterou by měli zastávat oni. V pozdějším věku dítěte dochází k nedostatečnému hodnocení ze strany rodiče, jelikož se to od něj jako od starších sourozenců očekává a měli by být vzorem pro své sourozence (Novák, 2007, s. 41).

DRUHOROZENÉ A PROSTŘEDNÍ DÍTĚ

V pořadí druhí narození a případně následně prostřední děti jsou ty, které se narodili příliš pozdě na to, aby byly prvorozené a příliš brzo na to, aby byly rodinnými benjamínky a proto tak v rodině zastávají pozici středu. Není zde však vyloučeno převzetí jiné typologie, pokud zde existují vysvětlitelné výjimky, jako je rozdílné pohlaví apod. Do této typologie se řadí jak druhorození, kteří mají pouze staršího sourozence (prvorozeného), tak i druhorození neboli prostřední, kteří mají jak staršího (prvorozeného), tak i mladšího (nejmladšího) sourozence, jelikož tyto děti ovlivňuje zejména prvorozený sourozenec a proto je můžeme zařadit do stejné kategorie (Leman. 2016. s. 144-145).

Dle Isaacsona a Radishe (2006, s. 102) jsou druhorození velmi citliví na detaily, mají rádi pořádek ve svých věcech a díky tomu jsou vhodní na pracovní pozice, jako jsou např. učitel, spisovatel, redaktor, umělec, tesař nebo malíř pokojů.

Novák (2007, s. 46) prohlašuje prostřední děti za skvělé pracovníky v oblasti obchodu a podobných profesí, které vykazují zdatnost v komunikaci a vyjednávání.

Charakteristické rysy

Druhorození a prostřední děti jsou skvělými vyjednávači, dokážou se přizpůsobit ostatním, umí být laskaví a dodržet kompromis. Oproti jiným typologiím bývají spíše těmi problémovými dětmi, které jdou vlastní cestou a revoluce jim nedělá problémy (Novák, 2007, s. 45-46).

Prostřední děti jsou nejobtížněji definovatelné a nelze je nebo pouze velmi těžko zobecnit a popsat, protože jsou velmi tajuplné (Wilson a Edington, 1981, s. 92).

Podle Isaacsona a Radishe (2006, s. 102-105) jsou druhorození detailisté, kteří mají rádi uklizený pracovní prostor, ve všem vyhledávají chyby, rádi řeší světové problémy, opravují druhé a v určitých oblastech jsou perfekcionista. Jsou silně emotivní, ale neradi to dávají najevo. Ze všech typologií nejvíce inklinují k písemnému projevu více než k ústnímu a mají největší pravděpodobnost dokončit to, co začnou.

Leman (2016, s. 144-158) tvrdí, že většinou vždy jsou přesným opakem svých starších sourozenců. Jsou soutěživí, věrní, realističtí a dlouhodobá přátelství jsou pro ně ohromně důležitá, i přestože jsou velcí tajnůstkáři. Nedělají si skoro s ničím starosti a díky tomu snadno překonávají překážky. Vyhýbají se konfliktům, a pokud se v nějakém ocitnou, tak jsou v roli usmiřovatele. Nejsou rozmazlení, váží si všeho, co dostanou a neradi žádají o pomoc.

Chování rodičů

Už ví, co obnáší starost a výchova dítěte, avšak každé je jiné a s příchodem dalšího dítěte se objevují i sourozenecké boje, se kterými se musí rodiče naučit pracovat. V těchto rozsudcích bývají mnohdy nespravedliví a ustupují mladším dětem, protože starší sourozenec by měl být přece moudřejší a prostřední dítě by mělo být nekonfliktním „zlatým“ středem a vyrovnávat spory mezi sourozenci. Rodiče často zapomínají na jedinečnost každého dítěte a v jejich očích se jeví většinou druhorození jako ty problémovější děti, které potřebují jít jiným směrem (Novák, 2007, s. 45-46).

Reischer (2018, s. 190-191) tvrdí, že rodiče mají zejména ze začátku, ale i později problém s rozdělením si času spravedlivě na všechny jejich děti a vždy se tu vyskytuje větší náklonnost k jednomu z nich.

POSLEDNÍ NAROZENÉ DÍTĚ

Za nejmladší dítě v rodině tzv. Benjamínka se považuje dítě, které je buďto narozené jako třetí ze tří nebo nejpozději narozené ze všech sourozenců. Dle Nováka (2007, s. 44-45) si leckdy rodiče v pozdějším věku, když mají již vybudovanou kariéru, odrostlé děti a chtějí vyplnit jakési prázdno, pořídí dítě tzv. „pro potěšení“.

Mezi benjamínky můžeme nalézt mnoho velmi úspěšných komiků, herců a televizních bavičů. Profese tohoto typu jsou pro benjamínky jako stvořené. Dále také profese, které vyžadují společenskost, zábavu, spontánnost, volnost, variabilitu, atd. (Leman, 2016, s. 25).

Charakteristické rysy

Benjamínci jsou od přírody spíše extrovertní typy, velmi komunikativní, společenští, otevření, hraví a rádi se předvádí před ostatními lidmi. Jsou zvyklí na pozornost a rozmazlování ze strany starších (Novák, 2006, s. 44–45).

Dle Dumonteil–Kremer (2015, s. 111–112) bývá považováno zejména ze strany rodičů za nezralé a příliš malé k nesení zodpovědnosti, i když malé není. Může pociťovat fyzické utlačování ze strany starších sourozenců, ale přesto však může být i nejvíce „otrkané“ dítě z rodiny, které nemá s ničím problém.

Nejmladší děti jsou skvělými baviči, manipulátory a stejně jako druhorození úspěšnými vyjednávači. Milují překvapení a společnost lidí, ve které jsou rádi středem pozornosti. Bývají energičtí, bezstarostní, srdeční, manipulativní, netrpěliví, ve škole vyrušují a dlouho u ničeho nevydrží (Leman, 2016, s. 162-167).

Chování rodičů

U nejmladšího dítěte jsou ve výchově oproti dřívějším dětem mnohem benevolentnější a mají tendenci ho rozmazlovat, stejně jako tomu může být u jedináčka. Rodiče mohou být už starší, tím pádem se mohou nechat lehce zmanipulovat a nemusí na něj vyvíjet takový tlak jako na předchozí sourozence. Proto je výchova tohoto dítěte volnější a často i nepřilíš řízená (Novák, 2007, s. 44-45).

John Friel a Linda Friel (2002, s. 17-19) zastávají názor, že rodiče mají tendenci stále vidět nejmladšího sourozence jako malé dítě a nechtějí si připustit to, že také jednou vyroste a stane se dospělým člověkem.

DVOJČATA

Dvojčata jsou sourozenci, kteří se narodili společně ve stejný den. Mohou být buď jednovaječná, kdy jedno vajíčko, které se následně rozdělí, je oplozeno jednou spermií, nebo dvojvaječná, kdy jsou dvě vajíčka oplozena dvěma spermii (Rulíková, 2002, s. 13-15).

Charakteristické rysy

Dvojčata nebo vícčata nenesou žádné speciální charakteristické rysy, ale řadí se vždy do jedné z výše uvedených typologií. Přestože se narodili ve stejný den jen chvíli po sobě, jeden z nich je prvorozený a druhý druhorozený. Prvorozeným mezi dvojčaty však nemusí být automaticky ten, který se narodil dle časové posloupnosti jako první. Zde záleží na přístupu rodičů a zejména na tělesném a psychickém rozdílu mezi dětmi (Leman, 2016, s. 50-52).

Chování rodičů

Rodiče u dvojčat velmi často zapomínají na to, že ač jsou si dvojčata vzhledově podobná, narodila se společně ve stejný den a žijí spolu již od začátku těhotenství matky, tak nejsou stejná. Jejich zájmy, názory i povahy se liší. V tom spočívá největší kámen úrazu, protože dochází k neustálému srovnávání a připodobňování těchto dětí. Kvůli tomuto chování rodičů se může následně stát, že děti nebudou mít vlastní smýšlení a budou se neustále obracet na své dvojče (Novák, 2007, s. 46-49).

Pokud se rodičům jako první a jediný potomek nenarodí jeden, ale rovnou dva potomci, tak mají tendenci vychovávat každého jedince zvlášť, zejména pokud se jedná o dvojčata s rozdílným pohlavím. Opačnou tendenci mívají u dvojčat stejného pohlaví. Toto přílišné spájení nebo právě opačné jednání, kdy se rodiče snaží svá dvojčata „rozdělovat“, může vytvořit mezi sourozenci zbytečnou rivalitu. Dvojčata mají mezi sebou velmi silné a složité pouto, které by se nemělo nijak narušovat, pokud to neudělá jedno z nich. Na toto pouto mezi dvojčaty si rodiče musí zvyknout a přijmout ho. Přijmout musí i fakt, že všechny starosti i výchova se děje u dvou dětí zároveň ve stejný čas. Nehledě na to, jak je výchova dvojčat již při narození náročná, tak v průběhu výchovy nemají nárok na rozložení času či odložení jednoho dítěte tzv. na později, jako to mají rodiče u dětí s věkovými rozdíly. Měli by se dětem věnovat současně a neměli by jedno dítě příliš upřednostňovat např. při nástupu dětí do školy atd. (Vítková-Rulíková, 2009, s. 143-147).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

V praktické části se zabýváme výzkumným šetřením, kde zkoumáme sourozenecké konstelace a vzdělanostní aspirace žáků pomocí kvantitativní metody. Nejprve se budeme věnovat výzkumnému problému, cílům, otázkám a hypotézám, poté si charakterizujeme metodu sběru dat a výzkumný soubor.

4.1 Výzkumný problém

Praktická část bakalářské práce se zabývá vlivem sourozeneckých konstelací na vzdělanostní aspirace žáků. Naším výzkumným problémem jsou tedy vzdělanostní cíle a tužby žáků různého pořadí narození. Domníváme se, že by mohlo být zajímavé zjistit, zdali se vzdělanostní cíle žáků se stejným pořadím narození ztotožňují nebo naopak odlišují.

4.2 Výzkumné cíle a otázky

V rámci výzkumu byly stanoveny deskriptivní i relační výzkumné cíle a otázky, které zní následovně:

Hlavním cílem je zjistit, jaké jsou vzdělanostní aspirace žáků s různými sourozeneckými konstelacemi.

Dílčím cílem je zjistit, jak jsou žáci 2. stupně ZŠ ovlivněni svým sourozencem v dalším vzdělávání.

Hlavní výzkumné otázky:

- Jaké jsou vzdělanostní cíle žáků 2. stupně ZŠ s různými sourozeneckými konstelacemi?
- Jaký vliv mají sourozenecké konstelace na vzdělanostní aspirace u žáků 2. stupně ZŠ na jejich další vzdělávání?

Dílčí výzkumné otázky:

- V jakém pořadí narození jsou žáci 2. stupně ZŠ narozeni ve vlastní rodině?
- Jaký je průměrný věkový rozdíl mezi sourozenci?
- Jsou žáci 2. stupně ZŠ ovlivněni svým starším sourozencem v jejich dalším vzdělávání?

- Jak jsou žáci 2. stupně ZŠ ovlivněni svým starším sourozencem v jejich dalším vzdělávání?
- Jaké jsou rozdíly ve vzdělanostních cílech žáků s ohledem na jejich rozdílné pořadí narození?
- Existují rozdíly ve vztahu k písemnému projevu mezi prvorozenými a druhorozenými?
- Existují rozdíly ve vzdělanostních aspiracích mezi prvorozenými a žáky se staršími sourozenci?

4.3 Hypotézy

Pro výzkum jsme si stanovili dvě věcné hypotézy, které následně ověříme. První hypotéza se zaměřuje na rozdíly u prvorozených a druhorozených žáků ve vztahu k písemnému projevu. Dle Isaacsona a Radishe (2006, s. 102-105) totiž druhorození dávají přednost písemnému projevu před projevem ústním, zatímco ostatní typologie pořadí narození preferují spíše ústní projev.

Druhá hypotéza se zaměřuje na rozdíly ve vzdělanostních aspiracích mezi žáky prvorozenými a žáky, kteří mají staršího sourozence, tedy později narozených. Podle Lemana (2016, s. 77-79) vykazují první narození, mezi které řadí i jedináčky, větší touhu studovat a jsou i lepšími studijními typy.

Na základě těchto autorů odborné literatury o sourozeneckých konstelacích jsme se rozhodli tato tvrzení ověřit u našeho výzkumného vzorku.

4.4 Metoda sběru dat

K realizaci výzkumu jsme zvolili kvantitativní metodu formou dotazníkového šetření. Podle Punche (2008, s. 14) je dotazník nejpoužívanější formou kvantitativní metody. Kvalitativní výzkum by v našem případě nebyl zcela vhodný, jelikož se chceme zaměřit na co nejvíce respondentů a získat tím, tak co nejvíce možných dat. Kvalitativní způsob jsme si také nezvolili z důvodu jeho časové náročnosti a z možného studu žáků při osobní komunikaci (Seidman, 2013, s. 12).

Zvolenou technikou metody sběru dat tedy bylo dotazníkové šetření. Bylo zcela anonymní a zároveň i dobrovolné. Žáci vypisovali své odpovědi do dotazníku papírové formy. Některé získané odpovědi žáků byly zpracovány manuálně čárkovací technikou.

Zbylá získaná data složitějšího charakteru byla následně zapsána do elektronické podoby a roztržena do počítače, konkrétně do programu Microsoft Office Excel, který je vytvořen přímo pro práci v tabulkách.

Dali jsme na doporučení Chrásky (2016, s. 26) a nejprve jsme provedli předvýzkum, který zahrnoval vyplnění námi vytvořeného dotazníku čtyřmi osobami ve věku 13-15 let. Na základě osobní konzultace s těmito respondenty ohledně položených otázek v dotazníku jsme některé otázky upravili. Finální verzi jsme tedy zhotovili do celkového počtu osmnácti otázek. Otázky byly různého charakteru. Použili jsme otázky otevřené, uzavřené, polouzavřené, škálové a na úvod i jednu filtrační.

4.5 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumným souborem byli zvoleni žáci druhého stupně základní školy ve věku 11-15 let.

Bylo osloveno celkem 49 škol z Olomouckého a Jihomoravského kraje. Na písemnou žádost reagovaly kladnou odpovědí a souhlasem se sběrem dat pouze dvě základní školy. Na základě naší další komunikace byly dotazníky distribuovány osobně, kdy jsme se dostavili do těchto škol a s žáky jsme dotazníkové šetření vyplnili na místě.

Celkem bylo připraveno 208 dotazníků, reálně však kvůli počtu žáků ve školách v daném dni sběru dat bylo rozdáno 161 dotazníků. Z tohoto počtu byly dále vyřazeny 3 dotazníky z důvodu neúplnosti odpovědí a 47 dotazníků z důvodu, že tento počet žáků odpověděl na filtrační otázku záporně a tudíž by mohli nepříznivě ovlivnit výsledky výzkumu, proto jsme se rozhodli pro jejich vyřazení.

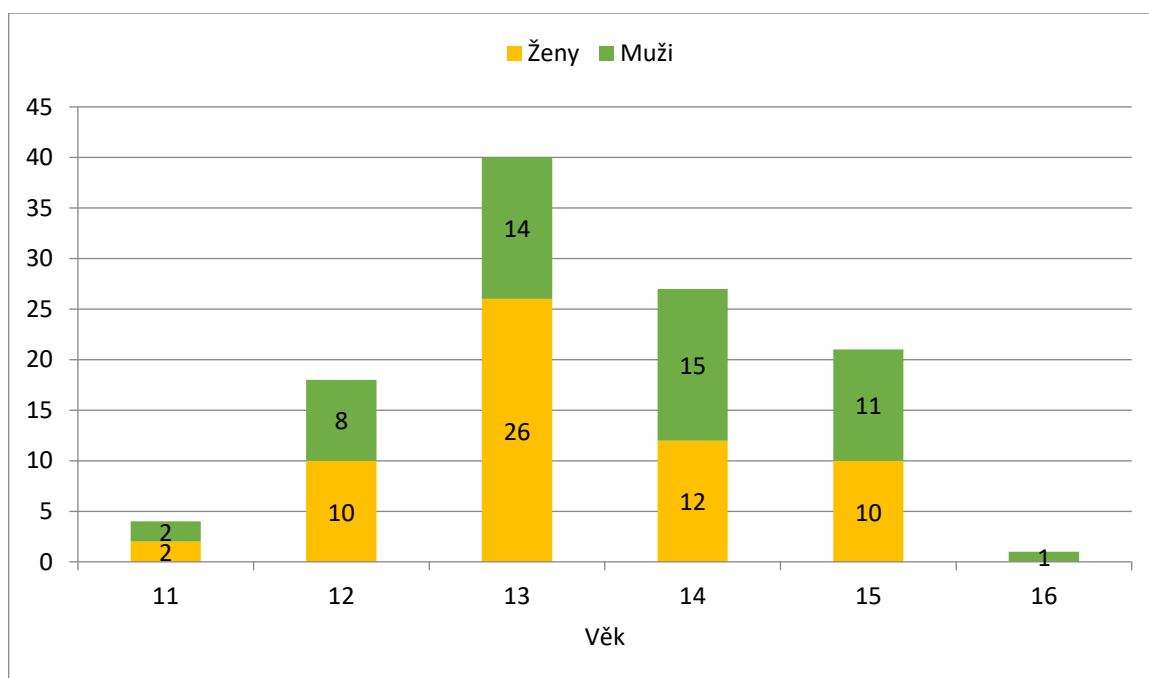
Výsledného dotazníkového šetření se tedy zúčastnilo celkem 111 žáků, z toho 57 (51,36%) dívek a 54 (48,64%) chlapců. Ze ZŠ A (Olomoucký kraj) se zúčastnilo celkem 56 (50,45%) žáků a ze ZŠ B (Jihomoravský kraj) se jich zúčastnilo 55 (49,55%).

Tabulka 1 *Pohlaví dle škol*

	ZŠ A	ZŠ B	CELKEM
Žena	29 (51,79%)	28 (50,91%)	57 (51,36%)
Muž	27 (48,21%)	27 (49,09%)	54 (48,64%)
CELKEM	56 (100%)	55 (100%)	111 (100%)

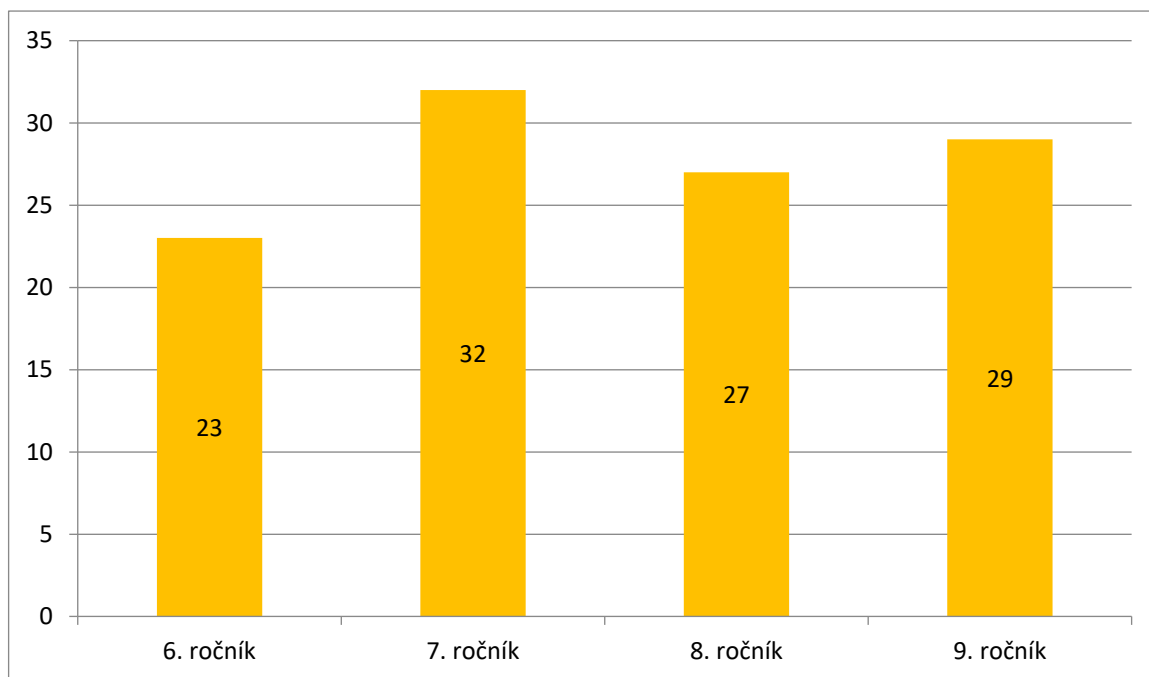
Zdroj: Vlastní výzkum

Z tabulky můžeme vyčíst, že dotazníkového šetření se z obou škol zúčastnil vyvážený počet respondentů dle pohlaví s velmi mírnou převahou ženského pohlaví.

Graf 1 *Pohlaví*

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 1 nám zobrazuje věk a pohlaví dotazovaných respondentů. Žáci ve věku 11 let byli 4 (3,60%), 12letých bylo 18 (16,22%), 13letých 40 (36,04%), 14letých 27 (24,32%), 15letých bylo celkem 21 (18,92%) a ve věku 16 let byl 1 (0,90%) respondent.

Graf 2 *Počet respondentů*

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 2 nám ukazuje počet respondentů podle jednotlivých ročníků. V šestém ročníku bylo celkem 23 (20,72%) respondentů, v sedmém 32 (28,83%) respondentů, v osmém 27 (24,32%) a v devátém ročníku bylo tázáno 29 (26,13%) respondentů.

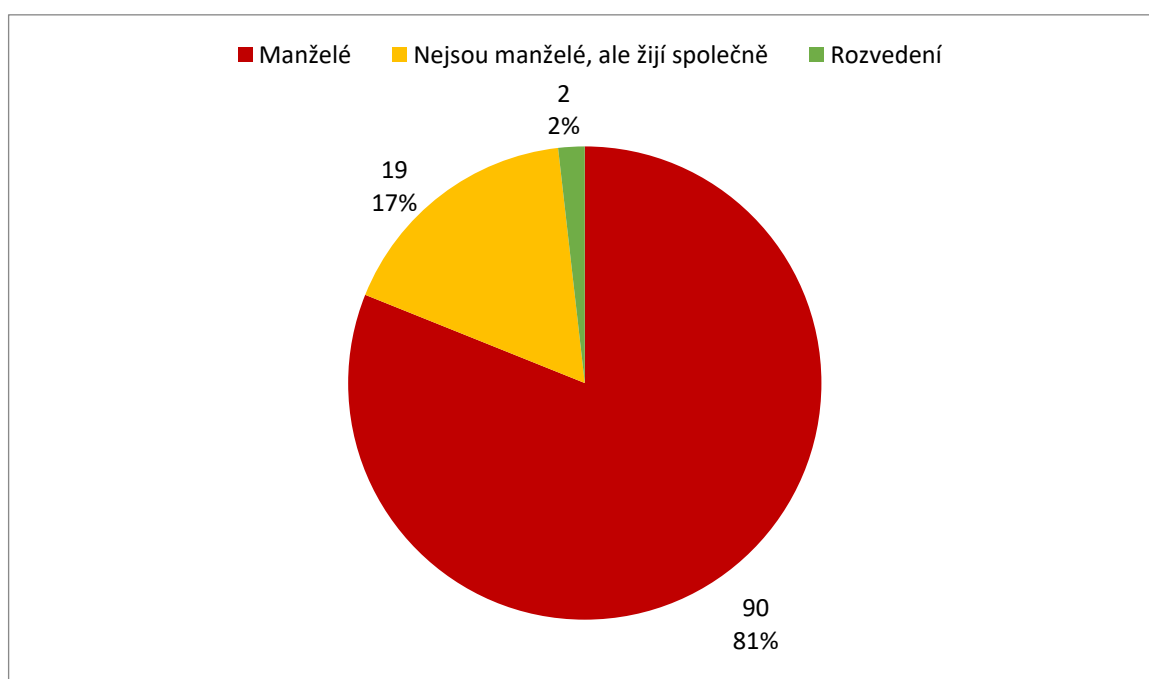
Druhá otázka v námi položeném dotazníku zjišťovala, zdali žáci bydlí s oběma svými rodiči či nikoliv. Na tuto filtrační otázku odpovědělo celkem 158 (100%) respondentů, z kterých kladně odpovědělo 111 (70,25%), záporně 47 (29,75%). Z těchto žáků jsme si vybrali pouze nám vyhovující. Žáci, kteří odpověděli ano, pokračovali dále ve vyplňování nadcházející otázkou v dotazníku. Ti, kteří odpověděli, že nebydlí s oběma svými rodiči, přeskočili v dotazníku následujících pět otázek a dále pokračovali až otázkou č. 8 (Chodíš na nějaké doučování?), avšak do dotazníkového šetření nebyli započítáváni, jelikož jsme se rozhodli zkoumat pouze žáky, kteří bydlí s oběma svými rodiči. Tento krok jsme učinili z důvodu, že si myslíme, že zkoumat sourozenecké konstelace i v neúplných rodinách by bylo velmi složité, a proto jsme se zaměřili pouze na rodiny úplné.

5 ANALÝZA DAT

Analýzu dat jsme po zvážení rozdělili do dvou hlavních kategorií, kterými jsou **Osobnostní charakteristika žáků** a **Vzdělanostní aspirace žáků**. Tento krok jsme učinili proto, aby byla získaná data přehlednější a lépe se nám vyhodnocovala. V těchto kategoriích však nejsou zařazeny všechny otázky z dotazníku. Některé odpovědi základních otázek ohledně věku, pohlaví či ročníku jsme již vyhodnotili v předchozí kapitole. Zbylou jednu otázku, která je pro nás do těchto dvou kategorií nezařaditelná, vyhodnotíme následně.

Jedna z prvních otázek v dotazníku, která je zároveň i tou jedinou nezařazenou, byla, zdali jsou rodiče žáků sezdaní či nesezdaní na což odpovědělo 90 (81,08%) žáků tím, že jejich rodiče jsou manželé. Dalších 19 (17,12%) jich odpovědělo, že manželé nejsou, ale žijí společně, tedy vytváří společný pár a pouze 2 (1,80%) žáci na tuto otázku odpověděli tím, že jejich rodiče jsou rozvedení. Dle logického uvažování bychom si mohli myslet, že tyto rodiče již nebudou bydlet společně a každý bude vytvářet svoji novou domácnost, jak tomu bývá zvykem u rozvedených rodin. Nemůžeme však znát jejich rodinné poměry a navíc tyto dva žáci v předchozí otázce uvedli, že bydlí s oběma svými rodiči, tudíž jsme je nevyřadili na základě této naší domněnky a nadále s nimi ve výzkumu pracujeme.

Graf 3 *Tví rodiče jsou*

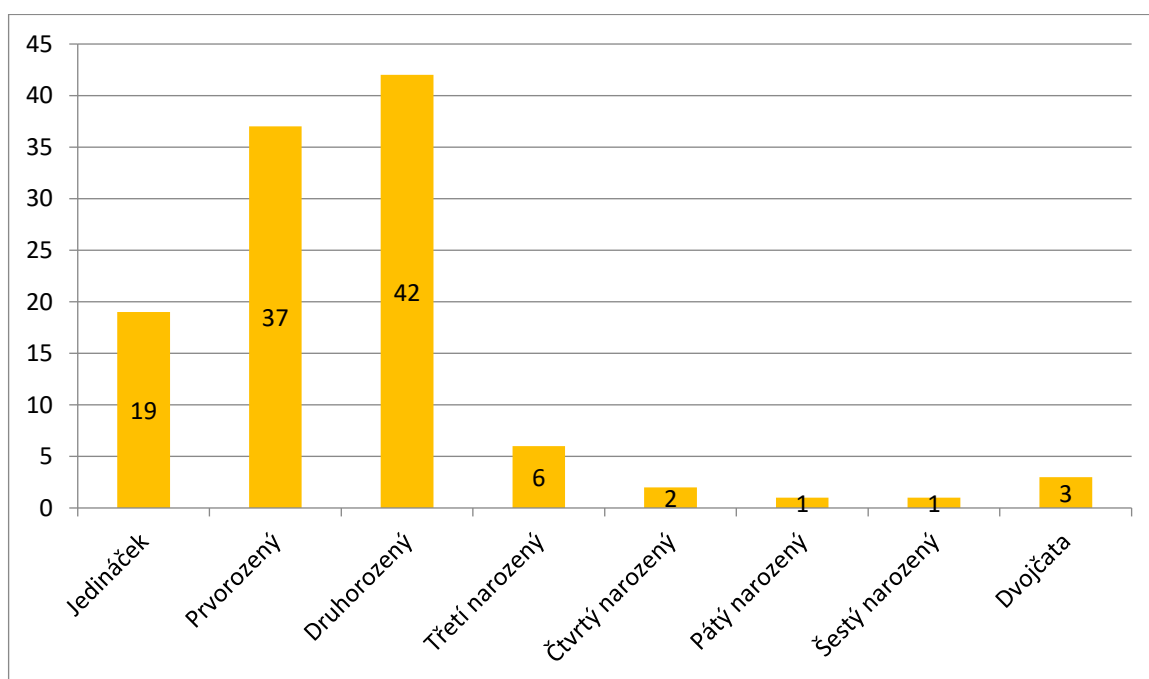
Zdroj: *Vlastní výzkum*

Osobnostní charakteristika žáků

Do této kategorie seskupených otázek jsme vložili otázky, které se týkají samotného žáka a jeho osoby. Dle této osobnostní charakteristiky budeme posléze následně vyhodnocovat, zdali souhlasí se stejnou charakteristikou daného pořadí narození popisovaného v odborných knihách, různými autory.

První otázkou a zároveň i tou nejdůležitější z této kategorie je, v jakém pořadí narození se žák narodil ve vlastní rodině. Odpovědi na výběr byly jedináček, prvorozený, druhorozený, třetí narozený, čtvrtý narozený, jestli je jiného pořadí narození, které měl sám uvést nebo je z dvojčat. S největší četností pořadí narození byli druhorození s počtem 42 (37,84%), těsně za nimi bylo 37 (33,33%) prvorozených a následně 19 (17,12%) jedináčků. Dále v řadách žáků bylo 6 (5,41%) třetích narozených, 2 (1,80%) čtvrtí narození a také 3 (2,70%) žáci narození jako dvojčata, z nichž 2 (1,80%) jsou první narození a 1 (0,90%) je narozený jako druhý. V odpovědi, kde mohli dopsat své pořadí narození, které nebylo výše zmíněno, odpověděli pouze dva žáci. 1 (0,90%), který nese páté pořadí narození a 1 (0,90%), který je šestý narozený.

Graf 4 *Narodil ses ve vlastní rodině v pořadí jako*

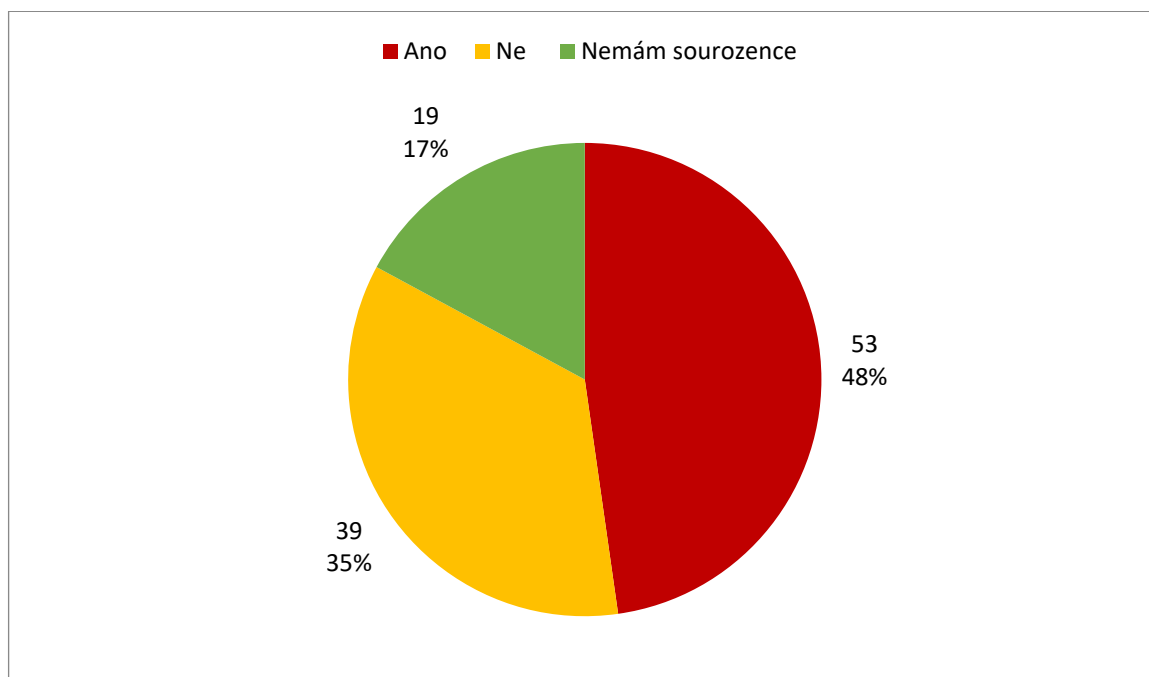

Zdroj: *Vlastní výzkum*

Graf 4 nám odpovídá na naši výzkumnou otázku, v jakém pořadí narození jsou žáci 2. stupně ZŠ narozeni ve vlastní rodině. Z grafu tedy můžeme vyčíst, že největší zastoupení mají druhorození.

Další položkou v dotazníku bylo, jestli má žák se sourozencem společný pokoj. Zde odpovědělo pozitivně 53 (47,75%) a negativně 39 (35,13%) žáků, kteří mají sourozence, zbylých 19 (17,12%) žáků zaškrtnulo, že sourozence nemá.

Graf 5 *Máš se sourozencem společný pokoj?*

Zdroj: Vlastní výzkum

Další částí v dotazníku byla tabulka, do které měli zapsat údaje o svých plnorodných sourozencích, kteří mají stejného otce i matku jako oni. Měli začít od svého nejstaršího sourozence a rovněž zde měli zapsat údaje i o sobě samotném. Z této tabulky jsme byli schopni vyčíst základní údaje o respondentech a jejich sourozencích jako je věk, pohlaví, jejich pořadí narození a zda studuje či pracuje, popřípadě jejich nejvyšší dokončené vzdělání. Pokud žáci některé údaje nevěděli nebo si nebyli jisti, tak v daném sloupci nic nevyplňovali, aby zbytečně nezkrasili výsledky výzkumu. Dále jsme mohli zjistit průměrný věkový rozdíl mezi sourozenci a zároveň jsme si zde potvrdili pravdivost jejich odpovědí u předchozí otázky, která se týkala jejich pořadí narození.

Z vypsanych údajů od žáků jsme zjistili, že průměrný věkový rozdíl mezi žáky a jejich sourozenci je 5,2 let. Směrodatná odchylka je 3,4, modus 3 a medián 4.

Ve výzkumu jsme pracovali s 53 (47,75%) žáky, kteří mají staršího sourozence a díky tomu pro ně byly vytvořeny dvě speciální otázky, které se týkají jejich staršího sourozence. Na tyto otázky měli tedy odpovídat pouze respondenti, co mají staršího sourozence.

První otázkou bylo, zda jim jejich sourozenec pomáhá s výběrem střední školy a pokud ano, tak jakým způsobem. Na tuto otázku odpovědělo 47 žáků, kteří mají staršího sourozence, z kterých pouze 8 (15,09%) odpovědělo, že jim sourozenec pomáhá. Tito žáci, kteří zaškrtnuli odpověď ano, pak měli dále napsat, jakým způsobem jim pomáhá. Nejčastější odpovědí žáků bylo, že jim sourozenec říká, co vůbec existuje za střední školy, jejich pro a proti, a vytváří tak společně na toto téma diskuzi, ze které si následně vytváří vlastní názor. Zbylých 39 (73,59%) žáků zaškrtnulo, že jim starší sourozenec nepomáhá s výběrem střední školy.

Druhou otázkou bylo, jestli jim starší sourozenec pomáhal nebo pomáhá s přípravou k přijímacím zkouškám. Zde odpovědělo celkem 51 z 53 žáků, kteří mají staršího sourozence. 46 (86,80%) odpovědělo záporně, že jim sourozenec nepomáhá, a pouhých 5 (9,43%) žáků zaškrtnulo kladnou odpověď, u které byl nejčastější způsob pomoci počítání příkladů.

Touto částí dotazníku jsme si odpověděli celkem na tři výzkumné otázky. Jaký je průměrný věkový rozdíl mezi sourozenci, dále jestli jsou žáci ovlivněni svým starším sourozencem a případně jakým způsobem.

Další otázka zněla, zda žák sdílí svůj pokoj se svým sourozencem nebo sourozenci. V této otázce bylo na výběr ze tří možných odpovědí – Ano, Ne a Nemám sourozence. Poslední možnost měli zaškrtnout všichni jedináčci, jelikož je logické, že pokoj se sourozencem nesdílí. Tímto jsme oddělili data 19 (17,12%) žáků bez sourozenců a mohli tak snadněji pracovat pouze s daty od žáků, kteří sourozence mají, kterých bylo 53 (47,75%) s odpovědí ano a 39 (35,13%) s odpovědí ne.

Poslední otázka v této kategorii byla zároveň i úplně poslední otázka v dotazníku. Tato poslední část dotazníku byla poměrně obsáhlá a vyčerpávající, jelikož žáci měli za úkol vyplnit celkem 23 škálových odpovědí. Pomocí škálového hodnocení zde měli zaznamenávat, jestli se shodují nebo neshodují s námi uvedenými charakteristikami osobnostních rysů, které jsme zvolili na základě odborné literatury. Seznam osobnostních rysů, ve kterém měli zaznamenávat, byl následně hodnocen ve čtyřech kategoriích. Těmito kategoriemi byly Jedináček, Prvorozený, Druhorozený a Nejmladší, což žáci netušili, tudíž

nemohli vědět, která charakteristika patří k dané typologii pořadí a tím tak ovlivnit výsledky.

Tabulka 2 *Charakteristika osobnostních rysů*

	Charakteristiky	Jedináček			Prvorozený			Druhorozený			Nejmladší		
		Ano	Nevím	Ne	Ano	Nevím	Ne	Ano	Nevím	Ne	Ano	Nevím	Ne
Jedináček	Samostatný	14	2	2	29	6	3	32	7	5	7	1	1
	Sebevědomý	7	5	6	19	7	12	21	11	12	7	1	1
	Opatrný	10	4	4	22	8	8	27	4	13	5	2	2
	„malý dospělý“	8	3	7	21	11	6	24	14	6	7	2	0
	Mám rád knihy	3	4	11	15	4	19	20	3	21	3	0	6
Prvorozený	Spolehlivý	11	4	3	26	8	4	26	11	7	7	1	1
	Systematický	11	2	5	21	10	7	22	10	12	6	0	3
	Píšu si seznamy, plánuji	7	2	9	10	8	20	17	4	23	3	0	6
	Vůdčí typ	6	2	10	16	8	14	18	8	18	4	2	3
	Perfekcionistický	6	6	6	16	4	18	18	12	14	2	4	3
	Studijní typ	6	4	8	8	9	21	16	9	19	5	1	3
Druhorozený	Soutěživý	8	3	7	28	4	6	33	2	9	6	0	3
	Mám rád detaily	11	3	4	22	6	10	31	9	4	7	1	1
	Realistický	5	9	4	20	9	9	32	9	3	6	1	2
	Přátelé jsou pro mě důležití	17	1	0	37	0	1	41	2	1	8	1	0
	Umím projevat emoce	14	2	0	29	7	2	27	9	8	7	2	0
	Vyhýbám se konfliktům	9	3	4	19	5	14	26	4	14	4	1	4
Nejmladší	Spontánní	11	4	1	15	15	8	18	18	8	5	3	1
	Manipulativní	4	5	5	8	10	20	10	15	19	4	0	5
	Společenský	11	2	0	25	7	6	34	6	4	7	2	0
	Víc mluvím, než dělám	10	3	4	22	6	10	24	6	14	4	1	4
	Jsem rád středem pozornosti	5	5	2	11	7	20	14	9	21	3	4	2
	Mám rád překvapení	15	2	0	27	5	6	36	3	5	9	0	0

Zdroj: Vlastní výzkum

Z výše uvedené tabulky můžeme vyčíst četnost ztotožňujících se či neztotožňujících se odpovědí respondentů s danými osobnostními rysy, které jsou přiřazené k jednotlivým typologiím pořadí narození. Jelikož jsme neměli stejnoměrný počet respondentů, co se týče pořadí narození, jsou data velmi nevyvážená.

Pro lepší orientaci jsme zvolili i barevné označení daných typologií. Červeně označená data jsou přiřazena jedináčkům, modrá prvorozeným, zelená druhorozeným a typologie posledních narozených má žlutooranžové označení.

Z tabulky tedy můžeme vyčíst, že jedináčci vykazují předpokládané rysy červeně označených jedináčků. Jen u tvrzení, že mají rádi knihy, většina respondentů bez sourozence hlasovala záporně. Co se týká shody rysů s prvorozenými, tak zde to bylo poměrně vyrovnané. Když sečteme počty odpovědí, tak nám s rozdílem šesti odpovědí vychází, že se spíše shodují. Také můžeme říct, že se překvapivě shodují i s rysy druhorozených a nejmladších, kde u jejich rysů vykazují velké procento ztotožnění.

Prvorození se podle jejich odpovědí ztotožňují jak s charakteristikami prvorozených, tak i s charakteristikami jedináčků. Pouze ve dvou charakteristikách se prvorození z větší části neshodují a to v tom, že nejsou studijními typy, neplánují a nepíší si seznamy. Dále můžeme vyčíst, že se ztotožňují se všemi rysy druhorozených a také u některých rysů nejmladších např. *Mám rád překvapení* nebo *Jsem společenský*.

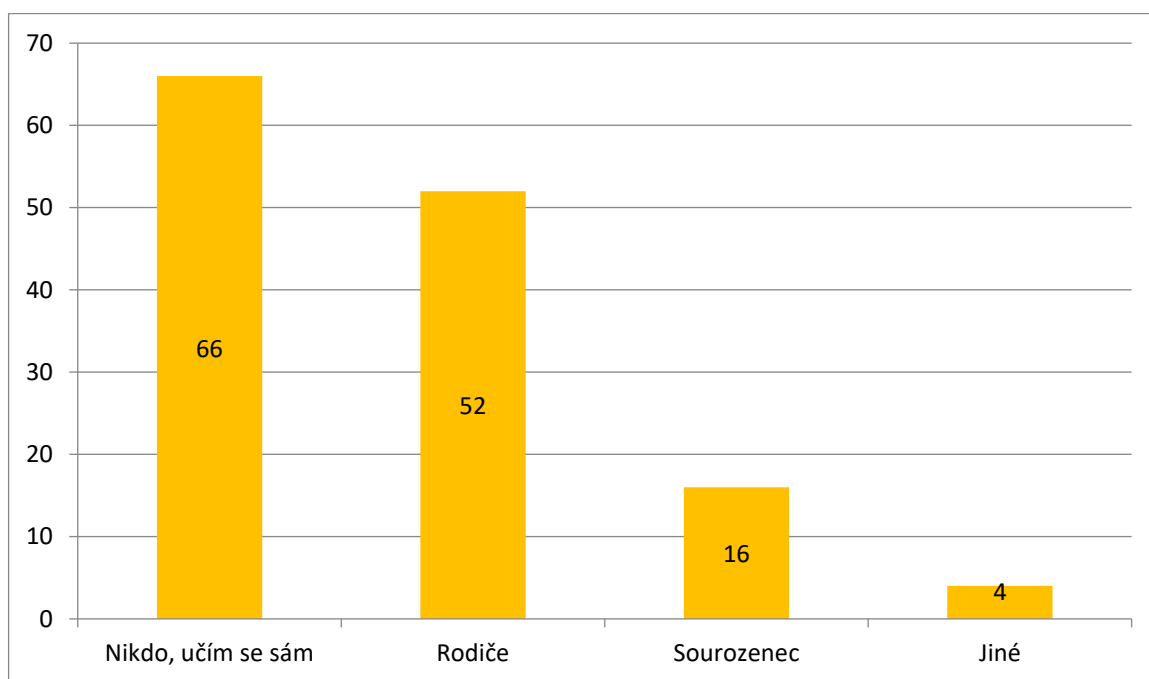
Typologie druhorozených byla ze všech kategorií nejpočetnější a po zhodnocení výsledků můžeme říct, že nám potvrdila všechny předpokládané osobnostní rysy druhorozených až na jeden, který se týká projevování emocí. Dle literatury druhorození neumí vyjadřovat své emoce, což náš výzkumný vzorek vyvrátil, jelikož 27 (61,4%) z nich napsalo, že emoce projevovat umí.

Poslední narození neboli nejmladší byli ve velmi malém počtu, proto se výsledky u tohoto vzorku nedají zcela zobecňovat. I přesto však můžeme potvrdit shodu jejich osobnostních rysů s naším výčtem osobnostních rysů nejmladších. V některých bodech jako je např. *Mám rád překvapení* nebo *Jsem společenský*, se stoprocentně shodli. Zároveň se shodují i s většinou charakteristik jiných typologií.

Vzdělanostní aspirace žáků

První zařazenou otázkou do této kategorie, která nebyla omezena počtem zaškrtnutých odpovědí, jsme zjistili, že 66 z nich zaškrtnulo odpověď, že se učí sami, 52 žákům pomáhá s přípravou do školy rodič a pouze 16 z nich pomáhá sourozenec. V možnostech odpovědí jsme nechali volnou možnost dopsat osobu, která jim pomáhá, tuto možnost využili pouze 4 respondenti, z nichž 3 uvedli prarodiče a 1 učitele.

Graf 6 *Pomáhá ti někdo s přípravou do školy?*

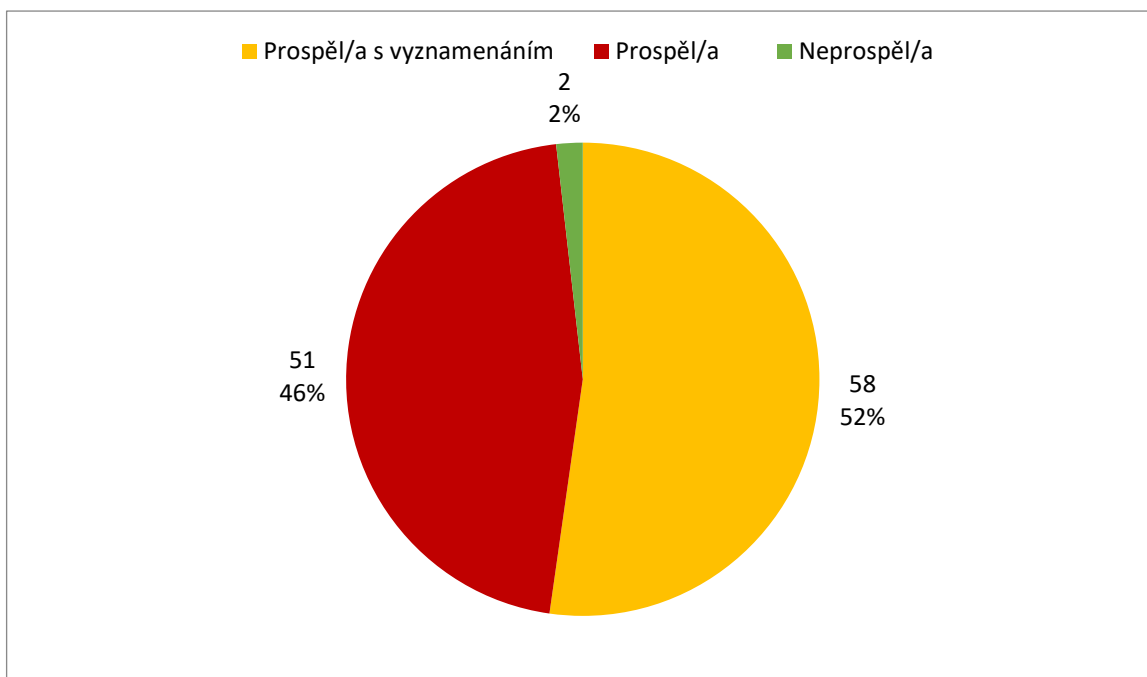

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu 6 tedy můžeme vyčíst, že se žáci nejčastěji učí sami nebo s pomocí svých rodičů.

Navazující otázkou, zdali chodí na nějaké doučování, aby se zdokonalili v jakémkoliv předmětu, jsme zjistili, že větší část, přesněji tedy 65 (58,56%) žáků nechodí na žádné doučování a 46 (41,44%) jich naopak na nějaké doučování dochází.

Jednou z dalších otázek bylo, jaký byl jejich prospěch na posledním vysvědčení, tedy na pololetním vysvědčení tohoto roku. Vyznamenání mělo 58 (52,25%) žáků, bez vyznamenání uspělo 51 (45,95%) žáků a pouze 2 (1,8%) žáci neprospěli.

Graf 7 *Jaký byl tvůj prospěch na tvém posledním vysvědčení?*

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu 7 jsme zjistili, že žáků, kteří prospěli s vyznamenáním a žáků, kteří prospěli bez vyznamenání, je téměř nastejno s mírnou převahou žáků s vyznamenáním, zatímco žáků, co neprospěli, je minimum.

Další otázky v dotazníku zjišťovaly, jaký předmět či předměty žák má rád a naopak rád nemá. Tyto otázky byly otevřené, a proto zde mohli žáci vypsát jakýkoliv počet předmětů. V tabulce uvedené níže uvádíme seznam pouze devíti nejčtetnějších předmětů, tedy pět nejvíce oblíbených a pět nejméně oblíbených předmětů.

Tabulka 3 *Jaký předmět máš/nemáš rád?*

Předmět	Má rád	Nemá rád
Tělesná výchova	35	7
Výtvarná výchova	24	4
Hudební výchova	23	4
Matematika	20	21
Anglický jazyk	16	6
Dějepis	15	19
Český jazyk	12	17
Fyzika	10	12
Občanská výchova	2	11

Zdroj: Vlastní výzkum

Podle uvedené tabulky první příčku nejoblíbenějšího předmětu vyhrála tělesná výchova s počtem 35 odpovědí, zatímco nejméně oblíbený předmět obsadila matematika s počtem 21 odpovědí, která se ale zároveň umístila i mezi pěti nejoblíbenějšími předměty.

Na otázku zda reprezentují sami sebe v rámci školy, odpovědělo zápornou odpovědí 52 (46,85%) žáků. Zbýlých 59 (53,15%) žáků uvedlo kladnou odpověď, mezi kterými byl nejčastěji zmiňován se shodným počtem florbal a zeměpisná olympiáda. Žáci zde uváděli nejružnější možnosti reprezentace školy přes sportovní utkání, pěvecké a výtvarné soutěže, vědomostní olympiády či dokonce elektro soutěž.

K jejich úspěchům v rámci volnočasových aktivit se kladně vyjádřilo 68 (61,26%) respondentů mezi kterými je nejčastější volnočasovou aktivitou tanec. V těchto odpovědích jsme mohli zaznamenat značně rozmanité druhy aktivit, z nichž některé jsou u žáků tohoto věku poněkud neobvyklé, jako je například veslování, střelba, triatlon či step. Žáků, kteří neuvedli žádný úspěch ve volnočasové aktivitě, bylo 43 (38,74%).

Tabulka 4 *Co bys chtěl v budoucnu vystudovat?*

	Jedináček	Prvorozený	Druhorozený	Nejmladší
ZŠ	1	1	0	0
SŠ (výuční list)	1	2	3	2
SŠ (maturita)	7	10	22	2
VŠ	10	26	18	6

Zdroj: Vlastní výzkum

V tabulce můžeme vidět, že většina respondentů by chtěla v budoucnu vystudovat alespoň střední školu s maturitou nebo vysokou školu a pouze dva žáci chtějí vystudovat základní školu. Zde jsme si odpověděli na výzkumnou otázku, jaké jsou rozdíly ve vzdělanostních cílech žáků s ohledem na jejich rozdílné pořadí narození.

U poslední otevřené otázky, kde měli napsat své vysněné povolání, mohli žáci napsat cokoli bez ohledu na reálnost. Vícekrát se zde vyskytly povolání, jako např. doktor, grafický designér, právník, učitel, veterinář, programátor a jiná povolání s elektrotechnickým zaměřením. Dalšími již méně obvyklými profesemi, které žáci uvedli, byli např. tankista, experimentální biolog, designérka lega, chovatelka koní, bloggerka, streamer, tatér atd. Mnoho z nich však na tuto otázku buďto vůbec neodpovědělo nebo napsalo, že neví. Jedna respondentka se u této otázky rozepsala více než ostatní žáci a její názor je při ohledu na její věk velmi vyspělý a proto stojí za zmínění: *„Vysněné povolání zatím nemám, lidi se mění, taktéž se jim mění jejich názory a přemýšlení, ale v budoucnu bych se momentálně chtěla zabývat navrhováním interiérů.“*

5.1 Ověření hypotéz

Poněvadž jsme se rozhodli pro kvantitativní metodu výzkumu i s relačními otázkami, budeme následně ověřovat tyto zvolené hypotézy:

1H₀: Druhorození vykazují stejné postoje k písemnému projevu jako prvorození.

1H_A: Druhorození vykazují pozitivnější postoje k písemnému projevu než prvorození

2H₀: Prvorození vykazují stejné aspirace na vyšší vzdělávání jako jedinci se starším sourozencem.

2H_A: Prvorození vykazují větší aspirace na vyšší vzdělávání než jedinci se starším sourozencem.

H₀ značí nulovou hypotézu a **H_A** značí hypotézu alternativní.

Přijetí nebo odmítnutí uvedených hypotéz rozhodneme statistickým testováním za pomoci výpočtu testového kritéria chí-kvadrát na hladině významnosti 0,05. Po dosažení získaných hodnot do tohoto vzorce:

$$G = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^s \frac{(n_{ij} - n'_{ij})^2}{n'_{ij}}$$

U první zkoumané hypotézy vychází testové kritérium 0,146. Jak je patrné, výsledná hodnota je tedy menší než kritická hodnota, která je 5,991 (Chráska, 2016, s. 234). To znamená, že přijímáme nulovou hypotézu:

1H₀: Druhorození vykazují stejné postoje k písemnému projevu jako prvorození.

Současně však nezamítáme ani hypotézu alternativní.

Testové kritérium u druhé zkoumané hypotézy vychází na hodnotu 3,194, tudíž je také menší než kritická hodnota 5,991, která je stejná jako u předchozího výpočtu a proto v tomto případě také přijímáme nulovou hypotézu a zároveň nezamítáme alternativní hypotézu.

2H₀: Prvorození vykazují stejné aspirace na vyšší vzdělávání jako jedinci se starším sourozencem.

6 DISKUZE

Tato poslední kapitola slouží k diskuzi. Budeme zde vycházet z teorie odborných knih a z našich získaných výsledků. Hlavním tématem této bakalářské práce je pořadí narození, které jak už víme, ovlivňuje to, kým jsme v dospělosti, ale to samozřejmě není jediný činitel, který formuje náš charakter. Není to faktor nejdůležitější, ale přikládáme mu velkou míru a významnost z hlediska ovlivnění vývoje osobnosti člověka.

Některé z odborných knih o sourozeneckých konstelacích říkají, že prvorození jsou předurčení ke studiu na vysoké škole a dosahují lepších studijních výsledků. Z našich získaných výsledků můžeme říct, že více než polovina (54,05%) ze všech respondentů vykazuje touhu po vzdělání na vysoké škole. Tím pádem nemůžeme potvrdit, zda se toto „předurčení“ týká pouze prvorozených. Myslíme si však, že v tomto ohledu jde hlavně i o to jak na vzdělání nahlízejí jejich rodiče a zdali je nějakým způsobem motivují k dalšímu studiu. Prvorození nám také ve výzkumu nepotvrdili ztotožnění s tím, že by byli studijními typy, tudíž toto tvrzení můžeme u našich respondentů označit za pravdivé. Souhlasíme však s tím, že prvorození jedinci mohou vykazovat větší motivaci k dosažení různých úspěchů, aby dokázali svou jedinečnost.

Druhorození mají být podle Isaacsona a Radishe (2006, s. 102-105) detailisti, kteří jsou silně emotivní, ale neradi to dávají najevo. Leman (2016, s. 144-158) zase tvrdí, že jsou velmi realističtí a přátelství pro ně znamená velmi mnoho. Nám se potvrdila jen některá z těchto tvrzení. Potvrdilo se nám to, že jsou realističtí, mají rádi detaily a přátelství jsou pro ně velmi podstatná. Avšak přátelství je podle našich výsledků důležité pro všechny typologie pořadí narození. To, že by neuměli nebo nechtěli vyjadřovat své emoce, se nám nepotvrdilo, proto nemůžeme toto tvrzení potvrdit.

Podle Lemana (2016, s. 40) a Nováka (2007, s. 39) je ideální věkový rozdíl mezi sourozenci tři roky. S tímto tvrzením souhlasíme, ale zároveň i nesouhlasíme, protože podle nás u žáků, kteří mají sourozence s větším než 3letým věkovým rozdílem, vzniká větší míra inspirace. U žáků, co mají mladšího sourozence, se zase vytváří větší zodpovědnost a schopnost postarat se o něj v případě potřeby. Proto se podle nás nedá určit vhodný věkový rozdíl a každý věkový rozdíl dává žákovi do života jiné zkušenosti. U našeho výzkumného souboru byl průměrný věkový rozdíl 5,2 let. Necelá polovina zkoumaných žáků má se sourozenci „ideální“ 3-4letý věkový rozdíl, konkrétně 48 (40%)

žáků. Osm žáků má sourozence mladší nebo starší pouze o jeden rok, což je podle nás pro harmonický vývoj obou dětí málo.

Dalším tvrzením je, že by druhorození jak uvedl Isaacson a Radish (2006, s. 102-105) měli preferovat spíše písemný projev před ústním. To jsme však za pomoci ověření hypotéz mohli vyvrátit. Dle našeho názoru je toto tvrzení vcelku subjektivní, avšak je zde možnost, že by se našlo velké procento žáků, kterým vyhovuje spíše písemný projev, ve kterém se cítí lépe a jistěji.

ZÁVĚR

V mé bakalářské práci jsem se zabývala tématem současné rodiny a sourozeneckých konstelací. Získala jsem díky tomu podstatné znalosti v této oblasti od faktorů, které ovlivňují sourozenecké konstelace, přes nejčastější příčiny žárlivosti mezi sourozenci, současného paradigmatu rodiny až po samotnou charakteristiku typologií pořadí narození. Charakterizovala jsem typologie jednotlivých pořadí narození a uvědomila si, jak je důležité se každému dítěti věnovat individuálně a že není dobré je příliš srovnávat s ostatními sourozenci.

Mým hlavním cílem bylo zjistit, zda mají sourozenecké konstelace vliv na vzdělanostní aspirace žáků 2. stupně základních škol, jelikož zastávám názor, že sourozenectví je pro děti v oblasti vzdělávání a profesního směřování velmi důležité. Jedním z mých dalších cílů bylo přiblížit toto vcelku neznámé a komplikované téma širší veřejnosti, aby si z této práce mohla odnést jakékoliv pro ně podstatné informace. Zároveň bych chtěla, aby se na sourozenecké konstelace neohlíželo pouze v dětském věku, ale také i v dospělosti, jelikož nás naše sourozenecké konstelace formují na celý život a nejenom na naše dětství.

Jak už jsem uvedla v úvodu, tak sourozenecké konstelace jsou velmi důležité pro každého z nás i když třeba nemáme sourozence. Dá se díky nim zjistit a předurčit o člověku mnoho skutečností. Můžeme je brát tedy jako určitý předpoklad určitého lidského jednání. Je však důležité mít na paměti, že se na ně nelze úplně stoprocentně spoléhat, protože každý z nás je jedinečná lidská bytost, která se od jakéhokoliv jiného člověka odlišuje.

Chtěla bych si toto téma zachovat jako podnět pro moji možnou diplomovou práci v navazujícím magisterském oboru, abychom se mohli zaměřit na další a obsáhlejší výzkum, který by ještě více prohloubil mé vědomosti v této oblasti a zároveň by byl dalším informačním zdrojem pro veřejnost, která má o toto téma zájem.

Domnívám se, že cíl a smysl práce byl naplněn. Posledním slovem na závěr bych chtěla říct, že bych byla ráda, kdyby tato moje bakalářská práce mnohým lidem posloužila jako podklad k jejich práci, studiu nebo jako jejich „rádce“ ve výchově dětí, pochopení jednání druhých lidí na základě pořadí narození nebo pouze ke správnější komunikaci s lidmi.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ADLER, Alfred, 2018. Člověk, jaký je: základy individuální psychologie. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1385-7.
- [2] BIDDULPH, Steve, 2017. Výchova dětí: měly by děti mladší 3 let navštěvovat jesle? : význam rodičovské péče a lásky v prvních letech života pro zdárný vývoj dětí. V Dubu: Impakt. ISBN 978-80-906350-1-2.
- [3] ČAPEK, Jan a Markéta ČAPKOVÁ, 2010. Pozitivní výchova sourozenců v rodině. Pra-ha: Portál. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-779-4.
- [4] ČERNÝ, Vojtěch a Miroslav HAJDUK, 2011. Rodinné konstelace: psychoterapie a spiritualita. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-2907-4.
- [5] DALLOZ, Danielle, 2002. Žárliivost a rivalita. Praha: Portál. Průvodce výchovou v rodině. ISBN 80-717-8596-2.
- [6] DREIKURSOVÁ-FERGUSONOVÁ, Eva, 1993. Adlerovská teorie: Úvod do individuální psychologie. Tišnov: Sursum. ISBN 85-799-01-4.
- [7] DRIJVEROVÁ, Martina, 2005. To první & to druhé dítě. Vyd. 2., dopl. Praha: Motto. ISBN 80-724-6250-4.
- [8] DUMONTEIL-KREMER, Catherine, 2015. Další dítě v rodině: výchova sourozenců. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0802-0.
- [9] FABER, Adele a Elaine MAZLISH, 2009. Sourozenci bez rivality. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-2312-6.
- [10] FRIEL, John C. a Linda D. FRIEL, 2002. Sedm nejhorších rodičovských omylů. Praha: Knižní klub. ISBN 80-242-0767-2.
- [11] GIDDENS, Anthony, 2013. Sociologie. Praha: Argo. ISBN 978-80-257-0807-1.
- [12] GILBERT, Guy, 2018. Rodina: poklad naší doby. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1330-7.
- [13] GJURIČOVÁ, Šárka a Jiří KUBIČKA, 2003. Rodinná terapie: systemické a narativní přístupy. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0415-3.
- [14] GJURIČOVÁ, Šárka a Jiří KUBIČKA, 2009. Rodinná terapie: systemické a narativní přístupy. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2390-7.

- [15] HAMPLOVÁ, Dana, 2015. Proč potřebujeme rodinu, práci a přátele: štěstí ze sociolo-gické perspektivy. Praha: Fortuna Libri. ISBN 978-80-7321-947-5.
- [16] HASMANOVÁ MARHÁNKOVÁ, Jaroslava a Martin KREIDL, 2012. Proměny partnerství: Životní dráhy a partnerství v české společnosti. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 978-80-7419-142-81.
- [17] HELLINGER, Bert, 2007. Rodinné konstelace: imperativy lásky. Praha: Triton. Psyché (Triton). ISBN 978-80-7254-848-4.
- [18] HELLINGER, Bert a Gabriele TEN HÖVEL, 2004. Rodinné konstelace: objevná síla. Praha: Triton. ISBN 80-725-4512-4.
- [19] HRONCOVÁ, Jolana, Anna HUDECOVÁ a Tatiana MATULAYOVÁ, 2001. Sociálna pedagogika a sociálna práca. Vyd. 2. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta UMB v Banskej Bystrici. ISBN 80-8055-476-5.
- [20] CHRÁSKA, Miroslav, 2016. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.
- [21] ISAACSON, Clifford E. a Kris RADISH, 2006. Pořadí narození: kdo doopravdy jsme. Bratislava: Eugenika. ISBN 80-892-2731-7.
- [22] KOHOUTEK, Rudolf, 1998. Vývoj a výchova dítěte v rodině. Brno: CERM. ITEM. ISBN 80-720-4105-3.
- [23] KRAUS, Blahoslav, 2008. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [24] KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ, 2001. Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido. ISBN 80-731-5004-2.
- [25] KUKLA, Lubomír, 2016. Sociální a preventivní pediatrie v současném pojetí. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3874-1.
- [26] LEMAN, Kevin, 2011. Prvorozený: výhoda, či handicap. Praha: Návrat domů. ISBN 978-80-7255-250-4.
- [27] LEMAN, Kevin, 2016. Sourozenecké konstelace: nové, přepracované vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1100-6.
- [28] MAŘÍKOVÁ, Hana a Marie ČERMÁKOVÁ, ed., 2000. Proměny současné české rodiny: (rodina - gender - stratifikace). Praha: Sociologické nakladatelství. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-858-5093-1.

- [29] MATOUŠEK, Oldřich, 2008. Slovník sociální práce. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-368-0.
- [30] MOŽNÝ, Ivo, 2006. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství, Studijní texty. ISBN 80-86429-58-X.
- [31] MOŽNÝ, Ivo, 2008. Rodina a společnost. 2., upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-87-8.
- [32] NOVÁK, Tomáš, 2007. Sourozenecké vztahy. Praha: Grada. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-2057-3.
- [33] OPATRŇÝ, Aleš, 2017. Otázky rodiny ve světě a v církvi. Červený Kostelec: Pavel Mervart. ISBN 978-80-7465-278-3.
- [34] PREKOP, Jirina, 2009. Prvorozené dítě: o sourozenecké pozici. Praha: Portál. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-516-5.
- [35] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 1995. Pedagogický slovník. Praha: Portál. ISBN 80-717-8029-4.
- [36] PUNCH, Keith, 2008. Základy kvantitativního šetření. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-381-9.
- [37] REISCHER, Erica, 2018. Jak to dělají skvělí rodiče: 75 tipů jak vychovat skvělé děti. Brno: BizBooks. ISBN 978-80-265-0781-9.
- [38] RULÍKOVÁ, Klára, 2002. Dvojčata: jejich vývoj a výchova. Praha: Portál. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-717-8650-0.
- [39] RUPPERT, Franz, 2008. Trauma a rodinné konstelace: psychické disociace a jejich léčba. Praha: Portál. Spektrum (Portál). ISBN 978-80-7367-367-3.
- [40] SATIR, Virginia, 2007. Společná terapie rodiny. Praha: Portál. Spektrum (Portál). ISBN 978-80-7367-303-1.
- [41] SEIDMAN, Irving, 2013. Interviewing as qualitative research: a guide for researchers in education and the social sciences. 4th ed. New York: Teachers College Press. ISBN 978-0-8077-5404-7.
- [42] SEMRÁD, Jiří, Iva JUNOVÁ a Václav ŠÍMA, 2007. Průvodce sociální pedagogikou v kontextu pedagogických věd. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7041-897-0.

- [43] SULLOWAY, Frank J., 1997. Born to rebel: birth order, family dynamics, and creative lives. New York: Vintage Books. ISBN 06-797-5876-3.
- [44] ŠPAŇHELOVÁ, Ilona, 2004. Dítě v předškolním období. Praha: Mladá fronta. Žijeme s dětmi. ISBN 80-204-1187-9.
- [45] ŠPAŇHELOVÁ, Ilona, 2010. Dítě a rozvod rodičů. Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3181-0.
- [46] TOMAN, Walter, 1976. Family Constellation: Its Effect on Personality and Social Behavior. Fourth. New York: Springer Publishing. ISBN 0-8261-0496-7.
- [47] TRAGALOVÁ, Dagmar, 2018. Rodinná mediácia: Ako deťom neublížiť rozvodom. Bratislava: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-8168-826-3.
- [48] VANČUROVÁ-FRAGNEROVÁ, Eva, 1966. Vztahy mezi sourozenci: Rodičům o výchově dětí. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- [49] VÁGNEROVÁ, Marie, 2002. Psychopatologie pro pomáhající profese: variabilita a patologie lidské psychiky. Vyd. 3. Praha: Portál. ISBN 80-717-8678-0.
- [50] VESELÁ, Renata, 2003. Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy. Praha: Eurolex Bohemia. ISBN 80-864-3248-3.
- [51] VÍTKOVÁ RULÍKOVÁ, Klára, 2009. Co nevíte o dvojčatech. Praha: Portál. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-613-1.
- [52] WILSON, Bradford a George EDINGTON, 1981. First Child, Second Child: Your Birth Order Profile. New York: McGraw-Hill. ISBN 0-07-070756-1.

LEGISLATIVA:

- [1] ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 89/2012 Sb. ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů*.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

- [1] GIBB, Sheree J., David M. FERGUSON a L. John HORWOOD, 2018. Relationship duration and mental health outcomes: findings from a 30-year longitudinal study. *The British Journal of Psychiatry* [online]. Cambridge University Press, 198(1), 24-30 [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1192/bjp.bp.110.083550>
- [2] HAMPLOVÁ, Dana, 2012. Zdraví a rodinný stav: Dvě strany jedné mince?. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2012(4), 737–755 [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: http://sreview.soc.cas.cz/uploads/39b874f7d9b1c31c0b40b1c2858f03ba841becff_737-755.pdf
- [3] Porodnost, 2018. In: Český statistický úřad: Vývoj obyvatelstva České republiky - 2017 [online]. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/61565976/1300691804.pdf/1444df9f-e76d-4e99-8e0f-c767dbbe6f05?version=1.2>
- [4] Vývoj obyvatelstva v roce 2017: Úvod, 2018. In: Český statistický úřad: Vývoj obyvatelstva České republiky - 2017 [online]. [cit. 2019-04-24]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/61565976/13006918u.pdf/a3254fbc-af00-4da2-adc0-c8a66293c466?version=1.0>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

apod. a podobně

atd. a tak dále

kol. kolektiv

např. například

s. strana

tzv. takzvaně

ZŠ základní škola

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 <i>Pohlaví dle škol</i>	36
Tabulka 2 <i>Charakteristika osobnostních rysů</i>	42
Tabulka 3 <i>Jaký předmět máš/nemáš rád?</i>	46
Tabulka 4 <i>Co bys chtěl v budoucnu vystudovat?</i>	47

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 <i>Pohlaví</i>	36
Graf 2 <i>Počet respondentů</i>	37
Graf 3 <i>Tví rodiče jsou</i>	38
Graf 4 <i>Narodil ses ve vlastní rodině v pořadí jako</i>	39
Graf 5 <i>Máš se sourozencem společný pokoj?</i>	40
Graf 6 <i>Pomáhá ti někdo s přípravou do školy?</i>	44
Graf 7 <i>Jaký byl tvůj prospěch na tvém posledním vysvědčení?</i>	45

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: *Dotazník*

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Vliv sourozeneckých konstelací na vzdělanostní aspirace

Dobrý den,
jmenuji se Dominika Kohoutová, jsem studentkou 3. ročníku Sociální pedagogiky na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně a obracím se na Vás s prosbou o vyplnění tohoto dotazníku, ze kterého budu realizovat výzkumné šetření ve své bakalářské práci. Dotazníkové šetření je zcela anonymní.

Správnou odpověď znač:

1. Do jaké třídy ZŠ chodíš?

6. třídy 7. třídy 8. třídy 9. třídy

2. Bydlíš v domácnosti s oběma svými rodiči?

- Ano Ne

**Pokud jsi v otázce č. 2 odpověděl NE, přeskoč na otázku č. 8.
Děkuji.**

3. Tví rodiče jsou:

- Manželé
 Nejsou manželé, ale žijí společně
 Rozvedení

4. Narodil ses ve vlastní rodině v pořadí jako?

- Jedináček
 Prvorozený (první dítě v rodině)
 Druhozený
 Třetí narozený
 Čtvrtý narozený
 Jsem z dvojčat – první / druhý narozený (zakroužkuj)
 Jiné: _____ (napiš číslo svého pořadí)

5. Do následující tabulky vypiš údaje o sobě a svých vlastních sourozencích (stejný otec i matka).

- Začni od nejstaršího sourozence (1. = první narozený).
- Do tabulky vypiš i sebe a do posledního sloupce (Oblast, ve které studuje..) napiš oblast, ve které bys chtěl v budoucnosti studovat nebo pracovat.
- Pokud je tvůj sourozenec mladší 6 let (navštěvuje mateřskou školku) vypiš pouze věk a pohlaví.

Pokud některou otázku nevíš, neodpovídej.

pořadí narození	věk	pohlaví	je studentem	navštěvuje (vyber zkratku z tabulky č. 1)	Pokud již není studentem, jeho nejvyšší dosažené vzdělání (vyber zkratku z tabulky č. 1)	Oblast, ve které studuje / pracuje (vyber z tabulky č. 2)
např. 0.	18	žena / muž	ano / ne	SŠ	-	informatika
1.		žena / muž	ano / ne			
2.		žena / muž	ano / ne			
3.		žena / muž	ano / ne			
4.		žena / muž	ano / ne			
5.		žena / muž	ano / ne			
6.		žena / muž	ano / ne			

Tabulka č. 2

Tabulka č. 1	zkratka
Základní škola	ZŠ
Střední odborná škola (výuční list)	SOŠ
Střední škola (maturita)	SŠ
Vysoká škola (titul)	VŠ

- Architektura, stavebnictví
- Doprava
- Ekonomie
- Elektrotechnika, strojírenství
- Informatika
- Mediální a komunikační studia
- Politika, právo
- Tělesná výchova a sport
- Učitelství
- Umění
- Věda - fyzika, chemie, biologie
- Zdravotnictví
- Jiné: _____

Pokud máš staršího sourozence, pomáhá ti s výběrem střední školy?

Pokud nemáš staršího sourozence, neodpovídej a přeskoč k otázce č. 6.

Ano Ne

Pokud jsi odpověděl ANO, napiš, jakým způsobem ti pomáhá při výběru:

Pokud máš staršího sourozence, pomáhá ti s přípravou k přijímacím zkouškám na střední školu?

Pokud nemáš staršího sourozence, neodpovídej a přeskoč k otázce č. 6.

Ano Ne

Pokud jsi odpověděl ANO, napiš, jakým způsobem ti pomáhá:

6. Máš se sourozencem společný pokoj?

Ano Ne Nemám sourozence

7. Pomáhá ti někdo s přípravou do školy? (můžeš zaškrtnout více odpovědí)

Nikdo, učím se sám Rodiče Sourozenec Jiné: _____

8. Chodíš na nějaké doučování?

Ano Ne

9. Jaký byl tvůj prospěch na tvém posledním vysvědčení?

Prospěl/a s vyznamenáním Prospěl/a Neprospěl/a

10. Jaký předmět máš rád?

11. Jaký předmět nemáš rád?

12. Reprezentuješ sám sebe v rámci školy? (např. školní olympiády, soutěže, sportovní utkání)

Ano (napíš v čem, např. florbal): _____ Ne

13. Dosáhl jsi nějakých úspěchů v rámci tvých volnočasových aktivit?

Ano (napíš v čem, např. gymnastika): _____ Ne

14. Jaký projev máš radši?

Zcela písemný Spíše písemný Oba stejně Spíše ústní Zcela ústní

15. Dělá ti problém přednášet či prezentovat před třídou?

Ano Spíše ano Nevím Spíše ne Ne

16. Co bys chtěl v budoucnu vystudovat? (zaškrtni pouze jednu nejvyšší možnost, kterou chceš vystudovat)

Základní školu Střední školu (výuční list) Střední školu (maturita) Vysokou školu (titul)

17. Jaké je tvoje vysněné povolání?

18. Posuď, nakolik se ztotožňuješ následující charakteristiky s Tvými osobnostními rysy?

	Zcela ano	Spíše ano	Nevím	Spíše ne	Zcela ne
Samostatný					
Sebevědomý					
Opatrný					
"malý dospělý"					
Mám rád knihy					
Spolehlivý					
Systematický					
Píšu si seznamy, plánuji					
Vůdčí typ					
Perfekcionistický					
Studijní typ					
Soutěživý					
Mám rád detaily					
Realistický					
Přátelé jsou pro mě důležití					
Umím projevovat emoce					
Vyhýbám se konfliktům					
Spontánní					
Manipulativní					
Společenský					
Víc mluvím, než dělám					
Jsem rád středem pozornosti					
Mám rád překvapení					